

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΠΟΡΙΟ»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ : ΝΙΚΟΛΑΣ ΑΡΗΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΒΑΣΙΟΣ ΗΛΙΑΣ

ΠΑΤΡΑ, 2019

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή: το παραεμπόριο αντιπροσωπεύει ένα πολύπλοκο φαινόμενο, το οποίο έχει αναμφισβήτητα πολλές αρνητικές πλευρές και ανεπιθύμητες επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία. Η παραοικονομία αντιπροσωπεύει περίπου το 10% του ΑΕΠ στο Ηνωμένο Βασίλειο, περίπου 14% στις σκανδιναβικές χώρες και περίπου 20-30% σε πολλές χώρες της νότιας Ευρώπης.

Σκοπός: σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση και καταγραφή των απόψεων των καταναλωτών γύρω από τις γνώσεις και τις θέσεις τους ως προς την έννοια του παραεμπορίου καθώς και των επιπτώσεων του στην οικονομία της χώρας

Μεθοδολογία: Το ερευνητικό εργαλείο της παρούσας έρευνας ήταν το ερωτηματολόγιο. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε ηλεκτρονικά μέσω των φορμών της Google και το ερωτηματολόγιο αναρτήθηκε σε ιστότοπους κοινωνικής δικτύωσης. Το πρόγραμμα που χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση των δεδομένων ήταν το IBM SPSS.

Συμπεράσματα: μέσα από την εκπόνηση της παρούσας εργασίας παρατηρείται ότι η σύγχρονη οικονομική κρίση ωθεί τους καταναλωτές σε προϊόντα παραεμπορίου ενώ φαίνεται ότι το παραεμπόριο είναι ένα οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα. Επίσης τα αποτελέσματα της έρευνας κατέδειξαν ότι όσο αυξάνεται η ηλικία των καταναλωτών τόσο αυξάνεται η πεποίθησή τους ότι το παραεμπόριο είναι οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα και όσο αυξάνεται η πεποίθησή του δείγματος ότι το παραεμπόριο βλάπτει τον κοινωνικό κλάδο της χώρας τόσο μειώνεται η επιθυμία τους να αγοράσουν προϊόντα παραεμπορίου.

ABSTRACT

Introduction: the trade represents a complex phenomenon, which has undoubtedly many negative aspects and undesirable effects on the economy and society. The shadow economy accounts for around 10% of GDP in the United Kingdom. around 14% in the Scandinavian countries and about 20-30% in many southern European countries.

Purpose: The purpose of this work was to investigate and record the views of consumers on their knowledge and positions on the concept of the smuggling and its impact on the economy of the country

Methodology: The research tool of this research was the questionnaire. The survey was conducted online through Google Forms and the questionnaire was posted on social networking sites. The program used to analyze the data was IBM SPSS.

Conclusions: Through this paper, it is observed that the current economic crisis is driving consumers into smuggled products, and it seems that trade is an economic problem for a country. Also, the results of the survey have shown that as the age of consumers grows, so is their belief that trade is an economic and social problem for a country, and as the belief in the fact that the trade is damaging to the social sector in the country, their desire is diminished to buy smuggled products.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	2
ΑΒSTRACT.....	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	7
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	7
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ	7
1.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	7
1.3 ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	8
1.3.1 ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ	10
1.4 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	15
ΠΑΡΕΜΠΟΡΙΟ-ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	15
2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ	15
2.2 ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΡΕΜΠΟΡΙΟΥ	17
2.3 ΑΙΤΙΑ	18
2.4 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΠΑΡΕΜΠΟΡΙΟΥ.....	22
2.5 ΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ.....	25
2.6 ΕΠΠΤΩΣΕΙΣ.....	26
2.7 ΠΑΡΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	30
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	30
3.1 ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	30
3.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	30
3.3 ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	30
3.4 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ.....	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	32

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	32
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	69
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	71
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	71

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το γεγονός ότι η μαύρη αγορά ή το παραεμπόριο αυξάνεται στη μέση μιας παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης δεν πρέπει να αποτελεί έκπληξη για τους οικονομολόγους. Οι αναπτυσσόμενες χώρες επηρεάστηκαν από τη χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση, παρότι ο αντίκτυπος κάπως καθυστέρησε. Κάθε χώρα είχε διαφορετικές προκλήσεις για να κυριαρχήσει. Όσο πιο κοντά οι αναπτυσσόμενες χώρες είναι διασυνδεδεμένες με την παγκόσμια οικονομία, τόσο πιο έντονες είναι οι επιπτώσεις. Και η αρχική ανάκαμψη που γίνεται αξιοσημείωτη, περιορίζεται προς το παρόν μόνο σε λίγες χώρες και περιοχές (Agapitos, Mavraganis, 1995). Η κρίση μεταδόθηκε κυρίως από εμπορικές και χρηματοπιστωτικές ροές, οι οποίες ανάγκασαν εκατομμύρια να επανέλθουν στη φτώχεια. Πολλές αναπτυσσόμενες χώρες δεν διέθεταν και δεν διαθέτουν τους πόρους για την τόνωση της οικονομίας και την προστασία των κοινωνικά μειονεκτούντων πληθυσμών τους στον ίδιο βαθμό με τις βιομηχανικές χώρες. Ωστόσο, πολλές χώρες έχουν καταβάλει σημαντικές προσπάθειες για την άμβλυνση των επιπτώσεων. Οι αναπτυσσόμενες χώρες αύξησαν επίσης τη συνεργασία μεταξύ τους και ζητούν επειγόντως μεγαλύτερη φωνή στις παγκόσμιες οικονομικές υποθέσεις (Agapitos, Mavraganis, 1995).

Το παρεμπόριο αποτελεί μια έννοια η οποία αναπτύσσεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) λόγω της οικονομικής κρίσης. Από το 8% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) στην Ελβετία και την Αυστρία σε ποσοστό άνω του 30% σε ορισμένες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπως η Βουλγαρία, η Κροατία ή η Ρουμανία. Η περικοπή αυτής της "άλλης" αγοράς αποτελεί πρόκληση τόσο για τις κυβερνήσεις των κρατών όσο και για την ΕΕ, καθώς η μετατροπή της αδήλωτης εργασίας σε επίσημη εργασία μπορεί να αποτελέσει σημαντικό βήμα προς την επίτευξη των στόχων της ΕΕ για την απασχόληση που ορίζονται στη στρατηγική της Επιτροπής "Ευρώπη 2020" (Berger et al., 2014).

Το παρεμπόριο εξαπλώνεται σχεδόν παντού στον κόσμο. Δεν επηρεάζει μόνο τις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά είναι επίσης μέρος της καθημερινής ζωής των χωρών υψηλού εισοδήματος, όπως τα κράτη μέλη της ΕΕ. Οι επιχειρηματίες λειτουργούν στην ανεπίσημη οικονομία επειδή θέλουν να απαλλαγούν από τους φόρους και τους κανονισμούς που καθιστούν τις επίσημες συναλλαγές μη κερδοφόρες ή ανέφικτες (Agapitos, Mavraganis, 1995).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Μια οικονομική κρίση είναι μια κατάσταση στην οποία η οικονομία μιας χώρας επιδεινώνεται. Ονομάζεται επίσης πραγματική οικονομική κρίση. Κατά τη διάρκεια της κρίσης, το ΑΕΠ και η ρευστότητα συνήθως μειώνονται και οι τιμές των ακινήτων και των χρηματιστηριακών αγορών πέφτουν κατακόρυφα (Agapitos, Mavraganis, 1995).

Μια οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση έχει κατακλύσει τον κόσμο. Οι τράπεζες κατέρρευσαν, οι τιμές των μετοχών υποχώρησαν και σημειώθηκε πρωτοφανής πτώση της οικονομικής δραστηριότητας. Η κρίση ξεκίνησε το 2007, μετά από κερδοσκοπία σε χρηματοπιστωτικές και ακίνητες περιουσίες στις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά προήλθε από μια μακρά περίοδο διεθνούς χρηματοπιστωτικής αστάθειας, εμπορικών ανισορροπιών και αρκετών τοπικών ή περιφερειακών κρίσεων. Στα τέλη του 2008, η κρίση είχε εξαπλωθεί σε πολλές χώρες. Οι κυβερνήσεις ανταποκρίθηκαν με τεράστια μέτρα έκτακτης ανάγκης, αλλά η κρίση εξακολούθησε να εξαπλώνεται και μεγάλος αριθμός εργαζομένων απολύθηκε σε όλο τον κόσμο. Πολλοί βλέπουν την κρίση ως ευκαιρία για ανανεωμένη ρύθμιση και δημοκρατική αναδιάρθρωση της παγκόσμιας οικονομίας. Οι λύσεις όμως περιπλέκονται από το βάθος της κρίσης, από την έλλειψη ισχυρών παγκόσμιων θεσμών (Berger et al., 2014).

1.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Μια ύφεση συνήθως αντιπροσωπεύεται από επιχειρηματικούς κύκλους. Ο επιχειρηματικός κύκλος περιλαμβάνει τρεις περιόδους καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου. Περιλαμβάνει ύφεση που ακολουθείται από ανάκτηση και στη συνέχεια κατώτατο όριο (κορυφή). Αυτός ο κύκλος επαναλαμβάνεται και η χαλάρωση επιβραδύνεται τελικά καταλήγοντας σε ύφεση.

Η περίοδος ύφεσης χαρακτηρίζεται από πολύ αργή οικονομική δραστηριότητα. Μια οικονομική ύφεση παραμελεί την οικονομική έννοια της Καμπύλης του Φίλιππου και την έμμεση σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας. Αντ' αυτού, ο επιπολασμός του υψηλού πληθωρισμού και το υψηλό ποσοστό ανεργίας καθιστά την κατάσταση χειρότερη (Berger et al., 2014).

Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου υπάρχει χαμηλή καταναλωτική ζήτηση η οποία οφείλεται κυρίως σε δύο λόγους:

- Χαμηλότερη αγοραστική δύναμη λόγω του υψηλού πληθωρισμού και των χαμηλών εισοδημάτων
- Αβεβαιότητα σχετικά με τις οικονομικές συνθήκες
- Οι καταναλωτές τείνουν να σώζουν (αν έχουν επαρκές εισόδημα) για μελλοντικούς σκοπούς καθώς επικρατεί υψηλή αβεβαιότητα στην οικονομία.
- Η έκταση της ύφεσης ενδέχεται να διαφέρει από χώρα σε χώρα και η περίοδος από την οποία θα αρχίσει να ανακτάται (Birdsall, 2009).

1.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η κρίση προήλθε από τα μεγάλα οικονομικά κέντρα στις ανεπτυγμένες χώρες. Η ισχύς των επιπτώσεων στις αναπτυσσόμενες και τις μεταβατικές χώρες έγινε εμφανής μόνο σταδιακά. Η κατάσταση είναι νέα. προηγούμενες κρίσεις από τις αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτή τη φορά οι αναπτυσσόμενες χώρες είναι θύματα της κρίσης, αλλά δεν την προκάλεσαν. Τα αίτια της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης εντοπίζονται στις οικονομικές και οικονομικές πολιτικές των ανεπτυγμένων χωρών, κυρίως των ΗΠΑ (ΗΠΑ). Ο δανεισμός στο εξωτερικό έγινε πιο ακριβός. Η πλήρης ισχύς της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης επηρέασε τις αναπτυσσόμενες χώρες και τις χώρες κατωφλίου κατά τη διάρκεια του 2008. Στη συνέχεια, το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα και άλλα θεσμικά όργανα υποβάθμισαν συνεχώς τις προβλέψεις ανάπτυξής τους για την Ασία, τη Λατινική Αμερική και κυρίως την Αφρική. Οι υψηλοί ρυθμοί ανάπτυξης εξαφανίστηκαν και πολλές χώρες χρειάστηκε να υποχωρήσουν ακόμη και με τη συρρίκνωση της οικονομικής παραγωγής (Birdsall, 2009).

Η υποχώρηση της οικονομικής ανάπτυξης οδήγησε σε ένα κατά κεφαλήν εισόδημα, τουλάχιστον σε χώρες με υψηλό ρυθμό αύξησης του πληθυσμού. Από μακροοικονομική άποψη, η κρίση εκδηλώθηκε με αυξανόμενα ελλείμματα στο ισοζύγιο εμπορικών συναλλαγών και πληρωμών, συρρίκνωση των συναλλαγματικών αποθεμάτων, υποτίμηση των νομισμάτων, αύξηση των ποσοστών πληθωρισμού, αύξηση του χρέους και αύξηση των δημοσίων ελλειμμάτων.

Η κρίση δεν επηρέασε όλες τις περιφέρειες, τις χώρες και τις ομάδες του πληθυσμού εξίσου ή στην ίδια χρονική κλίμακα. Τα πρότυπα αναπτύχθηκαν διαφορετικά για κάθε χώρα. Η χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση των εκβιομηχανισμένων κρατών επεκτάθηκε στις αναπτυσσόμενες χώρες κυρίως μέσω των χρηματοπιστωτικών ροών και μέσω του εμπορίου. Όσο πιο κοντά μια αναπτυσσόμενη χώρα είναι συνδεδεμένη με την παγκόσμια οικονομία, τόσο ισχυρότερη και ταχύτερη είναι η επίδραση της κρίσης (Birdsall, 2009).

Η κατάρρευση των χρηματιστηρίων στα μεγάλα χρηματοπιστωτικά κέντρα τον Μάιο του 2008 μεταδόθηκε επίσης ταχέως στα χρηματιστήρια των σημαντικότερων αναδυόμενων χωρών. Τα χρηματιστήρια στην Κίνα, την Ινδία, τη Ρωσία, τη Νότια Αφρική και τη Βραζιλία, για παράδειγμα, ακολούθησαν αμέσως το παράδειγμά τους. Μέσα σε μια εβδομάδα, ο δείκτης Morgan Stanley Capital International αναδυόμενης αγοράς, ο οποίος αντικατοπτρίζει τις χρηματιστηριακές αγορές στις κατώτατες χώρες, υποχώρησε κατά 23%. Χαρακτηριστικό των χωρών αυτών είναι ότι διαθέτουν ήδη έναν ιδιαίτερα ανεπτυγμένο χρηματοπιστωτικό τομέα, ο οποίος συνδέεται με άλλες χώρες. Όσο πιο αδύναμοι είναι οι κανονισμοί στη χώρα, τόσο πιο ευαίσθητοι είναι οι κίνδυνοι (Berger et al., 2014).

Η συντριβή της αγοράς κατοικιών ήταν η κύρια αιτία της χρηματοπιστωτικής κρίσης. Μέχρι το 2006 οι τιμές των κατοικιών άρχισαν να μειώνονται. Η αγορά ακινήτων συνετρίβη. Το πρόβλημα προέκυψε λόγω της εξασφάλισης των στεγαστικών δανείων. Οι Εμπορικές Τράπεζες στις Ηνωμένες Πολιτείες άρχισαν να πωλούν αυτά τα ενυπόθηκα δάνεια ως τίτλους σε επενδυτικές τράπεζες όχι μόνο στις ΗΠΑ αλλά σε όλο τον κόσμο. Οι τίτλοι αξιολογήθηκαν ως τίτλοι χαμηλού κινδύνου AAA και μεταβιβάστηκαν. Οι εμπορικές τράπεζες και οι εταιρείες ενυπόθηκων δανείων απήγαγαν αδρανώς τα δάνεια χωρίς να ελέγξουν σωστά την αξιοπιστία τους. Επενδύσεις τράπεζες κέρδισε επίσης από αυτό. Ωστόσο, ο τελικός αποδέκτης

της ασφάλειας ενυπόθηκων δανείων ήταν ικανοποιημένος από την αξιολόγηση AAA, αγνοώντας ότι οι εταιρείες αξιολόγησης ήταν ιδιωτικά και ευπρόσδεκτα. Ως εκ τούτου, οι εταιρείες αξιολόγησης είχαν μια περίοδο άνθησης κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου (Morais de Sa e Silva, 2009).

Μέχρι το 2007 οι τιμές των κατοικιών μειώθηκαν σοβαρά. Οι δανειολήπτες της NINJA απέτυχαν να αποπληρώσουν τα δάνεια τους. Αυτό προκάλεσε την έναρξη της ύφεσης καθώς οι τράπεζες δεν είχαν χρήματα. Λόγω της έλλειψης ρευστότητας, οι τράπεζες σταμάτησαν να δανείζουν και ως εκ τούτου, οι άνθρωποι που χρειάζονταν δάνεια από την τράπεζα για τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες δεν είχαν τίποτα να κάνουν. Η πιστωτική κρίση απαιτούσε τη συντήρηση του κεφαλαίου προς το δάνειο με τη μείωση του δανεισμού (Gurtner, 2010).

1.3.1 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ

Οι οικονομικές κρίσεις μπορούν να έχουν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις σε διάφορα μέρη μιας οικονομίας. Ένας σημαντικός τομέας που μπορεί να επηρεαστεί από την οικονομική ύφεση είναι το ελεύθερο εμπόριο. Το ελεύθερο εμπόριο είναι όταν οι χώρες εισάγουν και εξάγουν αγαθά χωρίς κρατική παρέμβαση. Τα οφέλη των εταιρειών ελεύθερου εμπορίου, επειδή μπορούν να πουλήσουν προϊόντα σε όλο τον κόσμο σε οποιονδήποτε αγοραστή που επιθυμεί. Οι οικονομικές κάμψεις ή άλλες κρίσεις συχνά δημιουργούν δύσκολες πρακτικές ελεύθερου εμπορίου, συμπεριλαμβανομένης της αυξανόμενης συμμετοχής εθνικών ή διεθνών κυβερνήσεων (Gurtner, 2010).

Προστασία των εγχώριων προϊόντων

Η προστασία εμφανίζεται όταν οι κυβερνήσεις αρχίζουν να ορίζουν όρια στα εισαγόμενα αγαθά ή καθορίζουν περιορισμούς τιμών σε συγκεκριμένα προϊόντα. Οι κυβερνήσεις θα προσπαθήσουν να εξοικονομήσουν εγχώριες θέσεις εργασίας σε περίοδο οικονομικής ύφεσης ή κρίσης. Οι περισσότερες οικονομικές κάμψεις οδηγούν σε τεράστιες απολύσεις για εγχώριες εργασίες. Ο περιορισμός του όγκου των εισαγωγών από μια πολιτική ελεύθερων συναλλαγών μπορεί να βοηθήσει τις

εταιρείες να αποφύγουν αυτές τις απολύσεις και να αυξήσουν την εγχώρια παραγωγή καταναλωτικών αγαθών (Gurtner, 2010).

Χαμηλότερη ζήτηση καταναλωτών

Μια οικονομική κρίση συχνά μειώνει το ποσό των προσωπικών εισοδημάτων για τους καταναλωτές. Τα χαμηλότερα επίπεδα προσωπικών εισοδημάτων συνήθως μειώνουν το ποσό χρημάτων που τα άτομα είναι πρόθυμα να δαπανούν για διάφορα αγαθά ή υπηρεσίες. Λιγότερες αγορές απαιτούν συχνά λιγότερες εισαγωγές από διεθνείς χώρες. Η χαμηλότερη καταναλωτική ζήτηση μπορεί να εμφανιστεί στις οικονομικές αγορές σε διαφορετικές χρονικές στιγμές. Ενώ μία χώρα μπορεί να έχει μεγάλη ζήτηση για εισαγωγές, τα αγαθά που εξάγονται από αυτή τη χώρα μπορεί να μειωθούν λόγω της μικρότερης ζήτησης των καταναλωτών από άλλη χώρα (Gurtner, 2010).

Λιγότερο αναπτυσσόμενες αγορές

Πολλές χώρες δεν επεκτείνονται σε άλλες αγορές κατά τη διάρκεια οικονομικής κρίσης. Λιγότερο αναπτυσσόμενες αγορές οδηγούν συχνά σε χαμηλότερες εξαγωγές από άλλες χώρες. Οι οικονομικές αγορές μπορούν να επεκταθούν γρήγορα με βάση το ύψος του ελεύθερου εμπορίου που διατίθεται στη χώρα και άλλων οικονομικών παραγόντων. Ενώ οι διευρυνόμενες αγορές συχνά οδηγούν σε μεγαλύτερες ευκαιρίες κέρδους για τις χώρες εξαγωγής, μια σημαντική μείωση των αναπτυσσόμενων αγορών μπορεί να αφήσει τις χώρες εξαγωγής να γκρεμίσουν τα απούλητα καταναλωτικά αγαθά (Gurtner, 2010).

Μειωμένη πίστωση

Η πίστωση συχνά μειώνεται κατά τη διάρκεια μιας οικονομικής κρίσης. Τα χαμηλότερα ποσά πίστωσης συνήθως περιορίζουν το ποσό των αγαθών που οι εταιρείες μπορούν να εισάγουν από άλλες χώρες. Τα άτομα ενδέχεται επίσης να αντιμετωπίσουν πιστωτικά προβλήματα κατά τη διάρκεια οικονομικής κρίσης. Η χαμηλότερη καταναλωτική πίστη περιορίζει το ποσό των καταναλωτικών αγορών, αφήνοντας τις εταιρείες με υψηλότερα επίπεδα αποθεμάτων και την ανάγκη να μειωθούν οι εισαγωγές από τις διεθνείς χώρες (Morais de Sa e Silva, 2009).

Συναλλαγματικές διακυμάνσεις

Οι διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών που συνδέονται με μια οικονομική κρίση μπορούν να έχουν αρνητικές επιπτώσεις κατά τη διαδικασία ελευθέρων συναλλαγών. Χώρες συχνά σημαντικές εξαγωγικές εμπορευμάτων με βάση τις συναλλαγματικές ισοτιμίες από τη μία χώρα στην άλλη. Εάν το νόμισμα μιας χώρας αυξάνεται ή μειώνεται κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, αυτό μπορεί να αλλάξει σημαντικά το πλεονέκτημα της εισαγωγής και εξαγωγής αγαθών. Η αύξηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας μπορεί να οδηγήσει σε ακριβότερα αγαθά και λιγότερες εισαγωγές στην ελεύθερη αγορά (Gurtner, 2010).

1.4 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Τα τελευταία δέκα χρόνια, η Ελλάδα υπέφερε από μια άνευ προηγουμένου περίοδο οικονομικής κρίσης. Όταν η χώρα συνειδητοποίησε ότι δεν θα μπορούσε να διαχειριστεί το χρέος της το 2011, το ΔΝΤ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα παρενέβησαν για να βοηθήσουν, αλλά μόνο υπό την προϋπόθεση ότι η Ελλάδα υιοθέτησε μια σειρά αυστηρών μέτρων λιτότητας - απολύσεις - σε αντάλλαγμα για τέσσερα πακέτα ελάφρυνσης χρέους αξίας δισεκατομμυρίων ευρώ.

Πολλοί οικονομολόγοι κατατάσσουν ακόμη την εκδήλωση αυτή να είναι η ίδια με τη Μεγάλη Ύφεση από τη δεκαετία του 1930 και σίγουρα δεν υπήρξε χρηματοπιστωτική κρίση που πλησίαζε ακόμη και μέχρι να ξεκινήσουν τα γεγονότα του 2007 και του 2008. Η προέλευση αυτής της κρίσης επήλθε όταν η φούσκα των στεγαστικών δανείων που ξεκίνησε γύρω στο 2004 έσκασε εντελώς, γεγονός που υποτίμησε τα ακίνητα που έλαβαν επενδυτές από όλο τον κόσμο. Μετά την υποτίμηση των τίτλων, τα παγκόσμια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα καθώς και οι συνδεδεμένες χώρες με τους άρχισε να παραπαίει (Berger et al., 2014).

Η Ελλάδα ήταν μία από αυτές τις χώρες που πραγματοποιήθηκε από αυτό το παγκόσμιο οικονομικό γεγονός. Ωστόσο, οι οικονομικές δυσκολίες της Ελλάδας δεν συνδέονταν μόνο σε αυτό το ενιαίο γεγονός. Μπορούν να εντοπιστούν μέχρι το 2001, όταν η Ελλάδα υιοθέτησε το ευρώ, γιατί όταν συνέβη αυτό, ο συνολικός όγκος του εμπορίου σε ολόκληρη την ευρωζώνη αυξήθηκε σημαντικά. Ως αποτέλεσμα, το κόστος της εργασίας αυξήθηκε σε χώρες όπως η Ελλάδα σε σχέση με χώρες όπως η

Γερμανία. Εξαιτίας αυτού, δημιούργησε ένα εμπορικό έλλειμμα εντός της Ελλάδας, πράγμα που ουσιαστικά σημαίνει ότι ξεκινώντας λίγο μετά το 2001, η Ελλάδα άρχισε να καταναλώνει περισσότερο από ό, τι παρήγαγε. Με την πάροδο του χρόνου, αυτό έπληξε την οικονομία.

Μεταξύ του εμπορικού ελλείμματος και της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, η ελληνική οικονομία άρχισε να υποχωρεί. Επειδή η Ελλάδα αντιμετώπιζε εμπορικό έλλειμμα εδώ και πολλά χρόνια, η χώρα έπρεπε να δανειστεί χρήματα ή να λάβει άμεσες επενδύσεις από άλλες χώρες. Το 1999, τόσο το έλλειμμα του εμπορικού ελλείμματος όσο και το δημοσιονομικό έλλειμμα ήταν κάτω από το 5% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Μεταξύ του 2008 και του 2009, τόσο το έλλειμμα του εμπορικού ελλείμματος όσο και το έλλειμμα του προϋπολογισμού ανήλθαν στο 15% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Μέχρι το 2009, οι επενδυτές που είχαν συμμετοχή στην Ελλάδα άρχισαν να ανησυχούν ότι η χώρα θα αντιμετώπιζε δυσκολίες στην εκπλήρωση των χρεωστικών υποχρεώσεών της και έτσι δημιούργησε μια «κρίση εμπιστοσύνης».

Μέχρι το 2010, η οικονομική κατάσταση άρχισε να κλιμακώνεται καθώς οι άνθρωποι συνειδητοποιούσαν ότι ναι, η Ελλάδα είχε πραγματικά έναν δύσκολο χρόνο να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της. Τον Ιανουάριο του 2010, το ελληνικό Υπουργείο Οικονομικών δημοσίευσε ένα έγγραφο με τίτλο «*Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης 2010*». Στο έγγραφο αυτό περιγράφονται διάφοροι λόγοι για τους οποίους η ελληνική οικονομία αγωνιζόταν, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης του ΑΕΠ, του δημόσιου ελλείμματος, του δημόσιου χρέους, τις κυβερνητικές δαπάνες και τη φοροδιαφυγή. Στις 3 Μαΐου 2010, η ελληνική κυβέρνηση υπέγραψε μνημόνιο κατανόησης που εξασφάλισε τον πρώτο γύρο κρατικών κεφαλαίων διάσωσης ύψους 107,3 δισ. Ευρώ (Berger et al., 2014).

Έκτοτε, η κυβέρνηση συμμετείχε σε δύο πρόσθετα προγράμματα διάσωσης και έκαστο από αυτά συνοδεύτηκε από μέτρα λιτότητας που απαιτήθηκαν από τους διεθνείς πιστωτές. Αυτά τα μέτρα είναι αμφιλεγόμενα επειδή έχουν προκαλέσει στον ελληνικό λαό κάποια δυσφορία. Ωστόσο, οι διεθνείς πιστωτές πιστεύουν ότι αυτές οι μεταρρυθμίσεις είναι αυτό που χρειάζεται η χώρα για να ανακάμψει και να εισέλθει σε μια περίοδο ανάπτυξης.

Τα μέτρα αυτά περιελάμβαναν:

Ø Αύξηση φορολογίας με:

- Ø Αύξηση ΦΠΑ σε όλες τις κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών (βενζίνη, φυσικό αέριο, προϊόντα εισαγωγής)
- Ø Επαναφορά τεκμηρίων επιβίωσης Φόρος ακινήτων
- Ø Αλλαγή φορολογικής κλίμακας με επιβάρυνση σε όλους όσους δηλώνουν εισόδημα πάνω από 8.000 Ευρώ
- Ø Έκτατη εισφορά για όλους όσους έχουν εισόδημα πάνω από 12.000 Ευρώ (Berger et al., 2014).

Ø Μείωση εισοδημάτων με:

- Πάγωμα ή μείωση μισθών τόσο του δημόσιου τομέα όσο και του ιδιωτικού τομέα με τις κλαδικές συμβάσεις και τις συμβάσεις αορίστου χρόνου (καθορισμός κατώτατου μισθού στα 426€).
- Μείωση επιδομάτων (αναπηρικών, πολυτέκνων, ευάλωτων κοινωνικά ομάδων, ανεργίας).
- Μείωση συντάξεων Κατάργηση 13ου και 14ου μισθού Περικοπές υπερωριών και οδοιπορικών

Ø Μείωση δαπανών δημοσίου με:

- Απολύσεις εργαζομένων δημόσιου τομέα
- Ιδιωτικοποιήσεις δημόσιων οργανισμών
- Κατάργηση και συγχωνεύσεις δημόσιων οργανισμών (Berger et al., 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΑΡΕΜΠΟΡΙΟ-ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Δεδομένου ότι ο όρος "παραοικονομία" περιλαμβάνει πολλές οικονομικές δραστηριότητες, είναι δύσκολο να δοθεί ένας επίσημος ορισμός. Για παράδειγμα, ο ορισμός πρέπει να κάνει διάκριση μεταξύ των αγαθών και των υπηρεσιών που παράγονται και καταναλώνονται στο νοικοκυριό, των "μαλακών" μορφών παράνομης εργασίας (ηλιοθεραπεία), της παράνομης απασχόλησης και της κοινωνικής απάτης, καθώς και των εγκληματικών οικονομικών δραστηριοτήτων. Σε γενικές γραμμές, η σκιώδη οικονομία μπορεί να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνει τις οικονομικές δραστηριότητες ατόμων που είναι εκτός των επίσημων κανόνων και των επίσημων θεσμών. Επειδή οι συναλλαγές είναι παράνομες - τα αγαθά ή οι ίδιες οι υπηρεσίες δεν είναι αναγκαστικά παράνομες για να ανήκουν ή να εμπορεύονται μέσω άλλων, νόμιμων καναλιών - η αγορά αναγκάζεται να λειτουργεί εκτός της επίσημης οικονομίας και των θεσμών της, τόσο δημόσιων όσο και ιδιωτικών (Atkinson, Morelli, 2011).

Από την άποψη της οικονομικής πολιτικής, οι δραστηριότητες της παράκτιας οικονομίας που έχουν ιδιαίτερη σημασία είναι εκείνες που σχετίζονται με την προστιθέμενη αξία. Η εκτίμηση της αξίας αυτών των δραστηριοτήτων απαιτεί τη διάκριση μεταξύ της παραγωγής παράνομων και νομικών δραστηριοτήτων και της παράνομης και νομικής παραγωγής και διανομής της παραγωγής αυτών των δραστηριοτήτων. Τα κοινά κίνητρα για τη λειτουργία στην παραοικονομία είναι η εμπορία λαθρεμπορίας, η αποφυγή φόρων και το κόστος καταχώρησης ή η εξαφάνιση των ελέγχων των τιμών. Τυπικά, η σκιώδης οικονομία, ως το σύνολο μιας τέτοιας δραστηριότητας, αναφέρεται ως συμπλήρωμα της επίσημης οικονομίας. (Atkinson, Morelli, 2011).

Ο όρος μπορεί να αναφέρεται είτε σε παράνομες δραστηριότητες είτε σε συνήθεις νομικές δραστηριότητες που εκτελούνται χωρίς την εξασφάλιση απαιτούμενων αδειών και την καταβολή φόρων. Παραδείγματα νομικών δραστηριοτήτων στην υπόγεια οικονομία περιλαμβάνουν λαθραία εισόδημα από αυτοαπασχόληση ή ανταλλαγή. Οι παράνομες δραστηριότητες περιλαμβάνουν την εμπορία ναρκωτικών, το εμπόριο κλεμμένων αγαθών, το λαθρεμπόριο, το παράνομο παιχνίδι και την απάτη (Atkinson, Morelli, 2011).

Η λαθραία οικονομική δραστηριότητα τείνει να συμβεί όταν υπερβολικοί φόροι, κανονισμοί, έλεγχοι των τιμών ή κρατικά μονοπώλια επηρεάζουν τις ανταλλαγές της αγοράς .

Η αδυναμία αναγνώρισης ή επιβολής των δικαιωμάτων ιδιωτικής ιδιοκτησίας και των συμβατικών συμφωνιών μπορεί επίσης να ενθαρρύνει τις οικονομικές δραστηριότητες υπόγειου περιβάλλοντος. Η μέτρηση της υπόγειας οικονομίας είναι δύσκολη, διότι, εξ ορισμού, οι δραστηριότητές της δεν περιλαμβάνονται σε κανένα κυβερνητικό αρχείο. Το μέγεθός του μπορεί να γίνει με βάση τις δειγματοληπτικές έρευνες και τους φορολογικούς ελέγχους ή να εκτιμηθεί από τις εθνικές στατιστικές για το λογιστικό και το εργατικό δυναμικό. Επειδή η παραοικονομία είναι ευαίσθητη στις διακυμάνσεις των παγκόσμιων και εθνικών οικονομιών, το μέγεθός της υπόκειται σε αλλαγές, αυξάνεται σε περιόδους ύφεσης, για παράδειγμα, ή συρρίκνωση σε περίπτωση αυξημένων κυρώσεων για φοροδιαφυγή (Atkinson, Morelli, 2011).

Επειδή η φοροδιαφυγή ή η συμμετοχή σε δραστηριότητα μαύρης αγοράς είναι παράνομη, οι συμμετέχοντες θα προσπαθήσουν να αποκρύψουν τη συμπεριφορά τους από την κυβέρνηση ή τη ρυθμιστική αρχή. Η χρήση μετρητών είναι το προτιμώμενο μέσο ανταλλαγής σε παράνομες συναλλαγές, καθώς η χρήση μετρητών δεν αφήνει αποτύπωμα. Τα κοινά κίνητρα για τη λειτουργία στις μαύρες αγορές είναι η εμπορία λαθρεμπορίου, η αποφυγή φόρων και κανονισμών ή η συμπλήρωση των ελέγχων των τιμών ή των διατιμήσεων. Τυπικά, το σύνολο της δραστηριότητας αυτής αναφέρεται στο συγκεκριμένο άρθρο ως συμπλήρωμα στις επίσημες οικονομίες, μέσω της αγοράς τέτοιων αγαθών και υπηρεσιών, π.χ. "η μαύρη αγορά του κρέατος Bush" (Atkinson, Morelli, 2011).

Η μαύρη αγορά διακρίνεται από τη γκρίζα αγορά , στην οποία τα εμπορεύματα διανέμονται μέσω καναλιών τα οποία, αν και νόμιμα, είναι ανεπίσημα, μη εξουσιοδοτημένα ή αθέλητα από τον αρχικό κατασκευαστή και η λευκή αγορά , στην οποία το εμπόριο είναι νόμιμο και επίσημο (Κάτσιος, 2006).

Το μαύρο χρήμα είναι το προϊόν μιας παράνομης συναλλαγής, στην οποία δεν έχουν καταβληθεί εισοδήματα και άλλοι φόροι και που μπορεί να νομιμοποιηθεί μόνο από κάποια μορφή νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Λόγω της

παράνομης φύσης της μαύρης οικονομίας δεν είναι δυνατόν να καθοριστεί το μέγεθος και το πεδίο εφαρμογής της (Κάτσιος, 2006).

2.2 ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΡΕΜΠΟΡΙΟΥ

Το παραεμπόριο συναντάται σε πολλές πτυχές της καθημερινής οικονομικής μας ζωής όπως:

Πλανόδιοι πωλητές

Οι περιπλανώμενοι Ασιάτες και Αφρικανοί μικρέμποροι έγιναν πλέον συνηθισμένο θέαμα εδώ και αρκετά χρόνια, όχι μόνο σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη αλλά και σε όλες τις μικρότερες πόλεις και τουριστικούς προορισμούς στην ελληνική επικράτεια. Το παραεμπόριο των πλανόδιων μικροπωλητών περιλαμβάνει: λαθραία διακίνηση τεράστιων ποσοτήτων αντιγράφων επώνυμων προϊόντων, μυστικές αποθήκες, τζίρος και κέρδη δις ευρώ που αποφέρει η αλυσίδα του παράνομου εμπορίου, οι δεκάδες χιλιάδες παράνομοι μετανάστες μικροπωλητές και οι ζημιές των νόμιμων εμπόρων και του κράτους από διαφυγόντες φόρους (Κάτσιος, 2006).

Παραεμπόριο στην υγεία

Περιλαμβάνει τις άτυπες - υπόγειες πληρωμές στο δημόσιο και ιδιωτικό νοσοκομειακό τομέα καθώς και το μέρος εκείνων των πρόσθετων και απευθείας πληρωμών οι οποίες διαφεύγουν των φορολογικών καταγραφών (φοροδιαφυγή). Πρόκειται για φαινόμενο απάτης όπου πραγματοποιείται όταν κάποιος εσκεμμένα προκαλεί ή βοηθά κάποιον να προκαλέσει οικονομική ζημιά, σχετιζόμενη με τις παροχές φορέων υπηρεσιών υγείας. Αυτή μπορεί να προκληθεί από παρόχους υλικών και υπηρεσιών, όπως γιατροί, κλινικές, φαρμακοποιοί, φαρμακευτικές εταιρείες και προμηθευτές ή ακόμα και από τους ίδιους τους ασφαλισμένους, με βασικό τους κίνητρο τους αυξανόμενους οικονομικούς δεσμούς μεταξύ ορισμένων εξ' αυτών. Οι ασθενείς δίνουν το «φακελάκι» έπειτα από αίτημα των γιατρών, ενώ υπάρχουν και ασθενείς οι οποίοι δίνουν από μόνοι τους χρήματα στους γιατρούς είτε πριν από μία επέμβαση για να μειώσουν το χρόνο αναμονής και να εξασφαλίσουν καλύτερη

εξυπηρέτηση είτε έπειτα από ένα χειρουργείο για να τους «ευχαριστήσουν» και να εκφράσουν την ευγνωμοσύνη τους (Te Velde, 2008).

Αδήλωτη - άτυπη εργασία

Στη σημερινή εποχή, η κρίση έχει συμβάλλει τα μέγιστα στην αύξηση της ανεργίας, η οποία με τη σειρά της έχει δώσει μεγάλη ώθηση στην αδήλωτη - μαύρη εργασία, καθώς οι άνεργοι μη έχοντας άλλη επιλογή οδηγούνται στην παράνομη οικονομική δραστηριότητα. Η αδήλωτη εργασία (ή παράνομη απασχόληση, παράνομη εργασία, μαύρη εργασία) συνδέεται άμεσα με το παραεμπόριο και τη 40 φοροδιαφυγή. Η πρόσληψη και απασχόληση μισθωτών ακολουθεί συγκεκριμένες διαδικασίες, σύμφωνα με τις διατάξεις του εργατικού δικαίου. Έτσι, η αδήλωτη εργασία είναι η κύρια ή δευτερεύουσα εργασία που φέρνει κέρδος και η οποία αν και θα έπρεπε, δεν δηλώνεται στις αρμόδιες αρχές με σκοπό την αποφυγή της φορολογίας, την παραβίαση του καθεστώτος κοινωνικής ασφάλισης ή άλλων κρατικών ρυθμίσεων της οικονομικής δραστηριότητας. Η αδήλωτη εργασία ως πολυσύνθετο φαινόμενο, επηρεάζεται από ένα φάσμα οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών και θεσμικών παραγόντων. Είναι φαινόμενο ιδιαίτερα έντονο με υψηλά ποσοστά ανεργίας, με μεγάλο αριθμό αυτοαπασχολούμενων και με μεγάλες μεταναστευτικές εισροές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Ελλάδα. Κυριότεροι παράγοντες, κατά τον IOBE, που την ευνοούν, θεωρούνται η ύφεση της οικονομίας, η υψηλή ανεργία και οι αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις (Te Velde, 2008).

2.3 ΑΙΤΙΑ

Ως κυριότερες αιτίες ύπαρξης του φαινομένου του παρεμπορίου θεωρούνται:

- Ο βαθμός του κρατικού παρεμβατισμού (περιορισμοί, αλλαγές νόμων, μέγεθος δημόσιου τομέα)
- Η κρατική γραφειοκρατία
- Η υψηλή φορολογική επιβάρυνση (φόροι, εισφορές κοινωνικής ασφάλισης)
- Η φοροδιαφυγή
- Η ανεργία (το υψηλό ποσοστό ανεργίας οδηγεί σε «μαύρη» εργασία)
- Η μη ορθολογική χρησιμοποίηση εκ μέρους του κράτους του προϊόντος των φορολογιών

- Το υψηλό ποσοστό των ελεύθερων επαγγελματιών στην οικονομία, σε σχέση με το ποσοστό εκείνων οι οποίοι προσφέρουν εξαρτημένη εργασία
- Το επίπεδο ευσυνειδησίας και κοινωνικοοικονομικών αξιών των ηγετών και των μελών μιας κοινωνίας
- Η ύπαρξη βρώμικου χρήματος το οποίο μπορεί να προέρχεται από ναρκωτικά, πορνεία, εμπόριο όπλων, καταχρήσεις δημοσίου χρήματος, κ.ά.
- Η επιεικής τιμωρία των παρανομούντων
- Η διαφθορά
- Οι χώρες με σχετικά χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές, λιγότερους νόμους και κανονισμούς και ένα καθιερωμένο κράτος δικαίου τείνουν να έχουν μικρότερες σκιώδεις οικονομίες.
- Οι μελέτες μακροοικονομικής και μικροοικονομικής μοντελοποίησης που βασίζονται σε στοιχεία για αρκετές χώρες υποδηλώνουν ότι οι κύριες κινητήριες δυνάμεις πίσω από το μέγεθος και την ανάπτυξη της παραοικονομίας αποτελούν ένα αυξανόμενο βάρος των πληρωμών φόρων και κοινωνικών ασφαλίσεων σε συνδυασμό με την αύξηση των περιορισμών στην επίσημη αγορά εργασίας. Τα ποσοστά των μισθών στην επίσημη οικονομία παίζουν επίσης κάποιο ρόλο (Te Velde, 2008).

Με βάση την επιστημονική έρευνα στις βιομηχανικές χώρες, πολλοί παράγοντες έχουν επηρεάσει την ανάπτυξη της σκιώδους οικονομίας, αλλά οι σημαντικότεροι, οι πιο συχνά αναφερόμενοι και εμπειρικά υποστηρίζονται είναι οι εξής:

- Φορολογικές επιβαρύνσεις και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.
- Η πυκνότητα και η ένταση των κανονισμών στην επίσημη οικονομία, ιδίως στις αγορές εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της υποχρεωτικής μείωσης της εβδομάδας εργασίας, της πρόωρης συνταξιοδότησης και της αυξανόμενης ανεργίας, παρέχοντας περισσότερο χρόνο για παράνομη εργασία.
- Λιγότερη συμμετοχή πολιτών και πίστη και σεβασμό προς τους δημόσιους θεσμούς.
- Αδύναμο φορολογικό ηθικό (προθυμία πληρωμής φόρων), εν μέρει αποτέλεσμα διαφθοράς και πτώσης της ποιότητας των δημόσιων ιδρυμάτων.

Πολλές εμπειρικές μελέτες θεωρούν ότι η αυξανόμενη επιβάρυνση των φόρων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες της ανάπτυξης της παραοικονομίας. Μέχρι και το ήμισυ της διακύμανσης των διαφορών στο μέγεθος της παραοικονομίας ανά χώρα μπορεί να εξηγηθεί από αυτόν τον παράγοντα, ανάλογα με το μοντέλο και τον αριθμό των παραγόντων που περιλαμβάνονται. Δεδομένου ότι οι φόροι επηρεάζουν την επιλογή εργασίας και ψυχαγωγίας και την τόνωση της προσφοράς εργασίας στην παραοικονομία, το στρεβλωτικό αποτέλεσμα αυτής της επιρροής αποτελεί βασικό μέλημα των οικονομολόγων (Schneider, 2007).

Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, όσο μεγαλύτερη είναι η διαφορά μεταξύ του συνολικού κόστους εργασίας στην επίσημη οικονομία και των κερδών μετά από φόρους από την εργασία, τόσο μεγαλύτερη είναι η επιθυμία να μειωθεί αυτή η διαφορά και να δουλέψει στη σκιώδη οικονομία. Η διαφορά αυτή εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το συνολικό βάρος των φόρων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης στην επίσημη οικονομία, επιβάρυνση που αποφεύγεται στην παραοικονομία (Johnson et al., 1998).

Από αυτή την προοπτική, η ανάπτυξη της σκιώδους οικονομίας μπορεί να θεωρηθεί ως αντίδραση από άτομα που αισθάνονται υπερβολικά φορτισμένα από το κράτος και επιλέγουν την επιλογή "έξοδο" και όχι την επιλογή "φωνή" (ψηφοφορία και πολιτική συμμετοχή). Η αύξηση της δραστηριότητας στην παραοικονομία που προκύπτει από την αύξηση του συνολικού φόρου και της κοινωνικής ασφάλισης επιβαρύνει τη φορολογική βάση και τη βιωσιμότητα του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης. Με τη σειρά του, αυτό οδηγεί σε περαιτέρω αύξηση του δημοσιονομικού ελλείμματος ή σε υψηλότερους φόρους, πρόσθετη ανάπτυξη της παραοικονομίας και σταδιακή αποδυνάμωση των θεμελίων του κοινωνικού συμβολαίου. Αυτά τα επιχειρήματα προέρχονται θεωρητικά και βασίζονται εμπειρικά. (Schneider, Dominik, 2000)

Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που συμβάλλει στην ανάπτυξη της σκιώδους οικονομίας είναι η αύξηση της έντασης των κανονισμών, η οποία συχνά μετράται από τον αριθμό των νόμων και κανονισμών, όπως οι απαιτήσεις άδειας, οι κανονισμοί της αγοράς εργασίας, οι εμπορικοί φραγμοί και οι περιορισμοί της εργασίας των μεταναστών. Έχει αναλυθεί εκτενώς η επιρροή των εργατικών κανονισμών στην παραοικονομία. Οι κανονισμοί ενισχύουν το κόστος εργασίας και περιορίζουν την

ελευθερία επιλογής για τους συμμετέχοντες στην επίσημη οικονομία. Δεδομένου ότι οι περισσότερες από αυτές τις δαπάνες μετατοπίζονται από τους εργοδότες στους εργαζομένους, η βαριά ρύθμιση παρέχει ένα άλλο κίνητρο για να εργαστεί στην παραοικονομία (Schneider, 2011).

Στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη, άλλοι παράγοντες οδηγούν την παραοικονομία. Περιλαμβάνουν:

- Έλλειψη αρμοδιότητας των επίσημων θεσμών (νομοθέτης, γραφειοκρατία, δικαστήρια) σε συνδυασμό με τη διαφθορά, γεγονός που υπονομεύει την εμπιστοσύνη στα ιδρύματα αυτά.
- Αδύναμη επιβολή νόμων και κανονισμών και αδυναμία ή απροθυμία προστασίας των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας.
- Το υψηλό κόστος και ο διοικητικός φόρτος για τους επιχειρηματίες.
- Η υπερβολική γραφειοκρατία και η αναποτελεσματική γραφειοκρατία, που μπορούν να "κρύβουν στις σκιές", είναι απαραίτητες για την επιβίωση ή για την ίδρυση επιχείρησης.
- Η ευρεία αποδοχή της παράνομης εργασίας, η οποία δυσχεραίνει την καταπολέμηση της (Schneider, 2011).

Σύμφωνα με διάφορες εμπειρικές μελέτες, ο σημαντικότερος παράγοντας ανάπτυξης της παραοικονομίας στις χώρες της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης είναι η ποιότητα των θεσμών και η διαφθορά. Η ποιότητα των ιδρυμάτων εξηγεί μεγάλο μέρος της διακύμανσης στο μέγεθος της παραοικονομίας μεταξύ χωρών της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης και των χωρών του ΟΟΣΑ. (Schneider, 2011).

Οι αιτίες, τα αποτελέσματα και τα προβλήματα που δημιουργούνται από την αυξανόμενη δραστηριότητα στη σκιώδη οικονομία στις αναπτυγμένες χώρες είναι αμφιλεγόμενα και έχουν συζητηθεί εκτενώς. Λόγω των υψηλών ποσοστών ανεργίας σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες και της αυστηρότητας του προϋπολογισμού καθώς και της αυξανόμενης απογοήτευσης με τις οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Κοινοβούλιο ανέλαβαν ευρείες πρωτοβουλίες, συμπεριλαμβανομένων των ερευνών σε επίπεδο ΕΕ, για την καλύτερη κατανόηση και

καταπολέμηση της ανάπτυξης της σκιάδους οικονομίας, όπως και πολλές εθνικές κυβερνήσεις (Schneider, 2011).

Αλλά αυτές οι προσπάθειες περιλαμβάνουν διάφορες δύσκολες αποφάσεις. Παρότι η φοροδιαφυγή λόγω της πλούσιας κοινωνικής απάτης και της παράνομης πρόσληψης οδηγούν σε ευρεία δημόσια αγανάκτηση, οι παράνομες εργαζόμενοι προκαλούν πολύ λιγότερη οργή, παρόλο που, όπως υποστηρίζουν ορισμένοι πολιτικοί, η συμπεριφορά τους είναι αντικοινωνική, οδηγώντας σε υψηλότερη ανεργία και κοινωνική αδικία. Σύμφωνα με έρευνες, περίπου το ήμισυ του πληθυσμού της Γερμανίας, της Νορβηγίας, της Σουηδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου ανεχόταν τέτοια δραστηριότητα και θα συμμετείχε σε αυτήν, δεδομένης της ευκαιρίας. Η παράνομη εργασία είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στον τομέα των νοικοκυριών. Στη Γερμανία, για παράδειγμα, εννέα στα δέκα νοικοκυριά απασχολούν παράνομα την οικιακή τους βοήθεια (Schneider, 2011).

Οι κατευθυντήριες γραμμές που καθόρισε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην πανευρωπαϊκή στρατηγική της για την καταπολέμηση της παράνομης εργασίας απαιτούν από τις χώρες να ανταλλάξουν «μοντέλα καλής πρακτικής» και να συντονίσουν τις προσπάθειές τους σε επίπεδο ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων αυστηρότερων ελέγχων και αυστηρότερων κυρώσεων.

Η συγκριτική αξιολόγηση μπορεί να βοηθήσει στην εξεύρεση νέων τρόπων αντιμετώπισης της παράνομης και αδήλωτης εργασίας, αλλά τα μέτρα σπάνια υπερβαίνουν την επίθεση στα συμπτώματα. Οι αυστηρότερες κυρώσεις από μόνες τους δεν θα τερματίσουν την παράνομη εργασία. Το άρθρο αυτό προτείνει μια πιο αποτελεσματική και λιγότερο δαπανηρή στρατηγική δύο πυλώνων. Τα νέα αποτελέσματα από την έρευνα στην οικονομική ψυχολογία και τη συμπεριφορική οικονομία, για παράδειγμα, δείχνουν ότι τα ενδογενή κίνητρα και οι αξίες έχουν πολύ ισχυρότερο αντίκτυπο από το αντιληπτό ή το πραγματικό ποσοστό αντίχτυπου (Schneider, 2011).

2.4 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΠΑΡΕΜΠΟΡΙΟΥ

Η εκτίμηση του μεγέθους της σκιάδους οικονομίας είναι δύσκολη. Εξάλλου, οι άνθρωποι που ασχολούνται με τις δραστηριότητες αυτές καταβάλλουν κάθε

προσπάθεια για να αποφύγουν την ανίχνευση. Όμως, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι κυβερνητικοί διοικητικοί υπάλληλοι χρειάζονται πληροφορίες σχετικά με το πόσοι άνθρωποι δραστηριοποιούνται στην παραοικονομία, πόσο συχνά εκδηλώνονται δραστηριότητες υπόγειας και το μέγεθος αυτών των δραστηριοτήτων, έτσι ώστε να μπορούν να λαμβάνουν τις κατάλληλες αποφάσεις για την κατανομή των πόρων. Έτσι, οι οικονομολόγοι και οι κυβερνητικοί στατιστικολόγοι έχουν κάνει μια ποικιλία υπολογισμών για να μετρήσουν πόσο μεγάλη είναι η σκιώδης οικονομία (OECD, 2009).

Το εκτιμώμενο μέγεθος των σκιωδών οικονομιών στις βιομηχανικές χώρες ως ποσοστό του επίσημου ΑΕΠ και βασίζεται σε μακροοικονομικά στοιχεία. Σε σχέση με το επίσημο ΑΕΠ, οι σκιώδεις οικονομίες είναι πολύ μικρότερες στις οικονομικά προηγμένες χώρες του ΟΟΣΑ από ό, τι στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν μεγάλες διαφορές ακόμη και μεταξύ των προηγμένων οικονομιών του ΟΟΣΑ. Ενώ στις ΗΠΑ, την Ελβετία, την Αυστρία, την Ιαπωνία και τη Νέα Ζηλανδία η σκιά είναι 10% ή λιγότερο από το επίσημο ΑΕΠ, σε όλες τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης και ορισμένων χωρών της Νότιας Ευρώπης (Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία και Ισπανία) % ή περισσότερο επίσημου ΑΕΠ. Αλλά το μέγεθος των σκιωδών οικονομιών μειώνεται από το 2003 σε όλες τις χώρες. Η σκιώδης οικονομία συρρικνώθηκε, για παράδειγμα, από 17% έως 11% (2018) στη Γερμανία (Williams, Nadin, 2013).

Το μέγεθος της παραοικονομίας είναι πολύ μικρότερο όταν μετράται με τη χρήση δεδομένων έρευνας, τα οποία είναι διαθέσιμα για τα έτη 2007 και 2013 για τις χώρες της ΕΕ. Κατά τα έτη αυτά, περίπου ένας στους δέκα Ευρωπαίους (11%) δήλωσε ότι απέκτησε αγαθά ή υπηρεσίες κατά το παρελθόν έτος που πίστευαν ότι παράγονται με αδήλωτη εργασία (Williams, Nadin, 2013).

Οι χώρες διαφέρουν σημαντικά στο ποσοστό των ερωτηθέντων που αγόρασαν προϊόντα ή υπηρεσίες που πιστεύουν ότι έχουν παραχθεί μέσω αδήλωτης εργασίας. Στις χώρες με υψηλά ποσοστά το 2013 περιλαμβάνονται η Ελλάδα (30%) και οι Κάτω Χώρες (29%). Στις χώρες με χαμηλά ποσοστά περιλαμβάνονται η Πολωνία (5%) και η Γερμανία (7%). Το διάμεσο ποσό των Ευρωπαίων που δαπανήθηκαν το 2013 για αγαθά ή υπηρεσίες που παράγονται μέσω αδήλωτης εργασίας ήταν €200. Το μέσο ωριαίο κόστος αγορών μη δηλωθέντων αγαθών και

υπηρεσιών ήταν 11 ευρώ, με εύρος από 20 ευρώ στις σκανδιναβικές χώρες έως 5 ευρώ στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη. Το ποσοστό των Ευρωπαίων που ανέφεραν την αγορά αδήλωτων υπηρεσιών επίσης διέφεραν από τις υπηρεσίες. Τα υψηλότερα ποσοστά ήταν 29% για επισκευές στο σπίτι, 22% για επισκευές αυτοκινήτων, 15% για καθαρισμό στο σπίτι, και 11% για τα τρόφιμα. Τα αντίστοιχα ποσά για την παροχή αδήλωτης εργασίας ήταν 19% για επισκευές ή ανακαινίσεις, 14% για κηπουρική, 13% για καθαρισμό, 12% για babysitting και 11% για εργασία σε εστιατόρια. Τα αποτελέσματα είναι ακόμη μικρότερα εξετάζοντας την πλευρά της προσφοράς. Περίπου το 4-5% των ερωτηθέντων σε 27 χώρες της ΕΕ δήλωσαν ότι έχουν ασκήσει αδήλωτη εργασία τους τελευταίους 12 μήνες (το 2017 και το 2013), το οποίο μετατρέπεται σε 20 εκατομμύρια λαθραία εργαζομένους (Williams, Nadin, 2013).

Στις περισσότερες χώρες μετάβασης και όλες τις υπό έρευνα χώρες του ΟΟΣΑ, το παρεμπόριο αναπτύσσεται με ταχύ ρυθμό. (Η τάση στις αναπτυσσόμενες χώρες ως ομάδα δεν μπορεί να κριθεί με ακρίβεια, λόγω έλλειψης στοιχείων.) Αυξήθηκε μεταξύ 1990 και 1998 στα κράτη της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και στα κράτη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης παρέμειναν σχεδόν σταθερά στο ένα πέμπτο περίπου του ΑΕΠ (OECD, 2009).

Στις 21 χώρες του ΟΟΣΑ που ερευνήθηκαν, η παραοικονομία αυξάνεται εδώ και 30 χρόνια, διπλασιάζοντας από λιγότερο από το 10% του ΑΕΠ στις περισσότερες από αυτές τις χώρες το 1970 σε 20% ή περισσότερο του ΑΕΠ έως το 2000 στο Βέλγιο, τη Δανία, την Ιταλία, τη Νορβηγία, , και τη Σουηδία. Η ανάπτυξη σημειώθηκε επίσης σε χώρες με μικρότερες σκιώδεις οικονομίες. στις Ηνωμένες Πολιτείες, για παράδειγμα, η σκιώδης οικονομία διπλασιάστηκε από 4% του ΑΕΠ το 1970 σε 9% το 2000. Στις 21 χώρες του ΟΟΣΑ το 1999-2001, η Ελλάδα και η Ιταλία είχαν τα μεγαλύτερα ποσοστά, στο 30% και στο 27% του ΑΕΠ αντίστοιχα. Στη μεσαία ομάδα ανήκουν οι σκανδιναβικές χώρες, ενώ στο χαμηλότερο άκρο ήταν οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Αυστρία, στο 10% του ΑΕΠ, και η Ελβετία, στο 9%. (OECD, 2009).

Για τις χώρες του ΟΟΣΑ, η ανάπτυξη ήταν ταχύτερη στη δεκαετία του 1990: στο σύνολο του ομίλου, αυξήθηκε από 13% το 1990-93 σε 17% το 1999-2000. Αργά τη δεκαετία, η σκιώδης οικονομία εξακολουθούσε να αναπτύσσεται στις περισσότερες χώρες του ΟΟΣΑ (European Commission, 2009).

2.5 ΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΕΙΣΦΟΡΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Οι φόροι και οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης αυξάνουν το κόστος εργασίας στην επίσημη οικονομία και ως εκ τούτου αποτελούν βασικούς παράγοντες που οδηγούν στην ανάπτυξη της παραοικονομίας. Όσο μεγαλύτερη είναι η διαφορά μεταξύ του συνολικού κόστους εργασίας στην επίσημη οικονομία και των κερδών μετά από φόρους από την εργασία, τόσο μεγαλύτερο είναι το κίνητρο για τους εργοδότες και τους εργαζόμενους να αποφύγουν αυτή τη διαφορά και να συμμετάσχουν στη σκιώδη οικονομία. Η διαφορά μπορεί να είναι πολύ μεγάλη. Στη Γερμανία και στην Αυστρία, για παράδειγμα, οι πληρωμές φόρου και κοινωνικής ασφάλισης από τις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους τους αντιστοιχούν στους μισθούς που πραγματικά κερδίζουν οι εργαζόμενοι. Δεδομένου ότι η διαφορά εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και το φορολογικό καθεστώς, αυτοί είναι βασικοί καθοριστικοί παράγοντες της σκιώδους οικονομίας (European Commission, 2009).

Αρκετές μελέτες έχουν βρει ισχυρές ενδείξεις ότι το φορολογικό καθεστώς επηρεάζει την παραοικονομία. Στην Αυστρία, η επιβάρυνση των άμεσων φόρων (συμπεριλαμβανομένων των πληρωμών κοινωνικής ασφάλισης) ήταν η μεγαλύτερη επίδραση στην ανάπτυξη της παραοικονομίας, ακολουθούμενη από τον αριθμό των κανονισμών που επηρεάζουν τις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους και την πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος. Άλλες μελέτες δείχνουν παρόμοια αποτελέσματα για τις σκανδιναβικές χώρες, τη Γερμανία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η ανάλυση δείχνει ότι καθώς ο περιθωριακός ομοσπονδιακός συντελεστής φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων αυξάνεται κατά μία εκατοστιαία μονάδα, ενώ άλλα είναι ίσα, η παραοικονομία αυξάνεται κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες. Επίσης στις Ηνωμένες Πολιτείες, η μείωση του ανώτατου οριακού συντελεστή φόρου εισοδήματος μπορεί να αποτρέψει την περαιτέρω ανάπτυξη της σκιώδους οικονομίας (European Commission, 2009).

Κρατικοί κανονισμοί

Οι κυβερνητικές ρυθμίσεις μπορούν να αυξήσουν σημαντικά το κόστος εργασίας για τις επιχειρήσεις στην επίσημη οικονομία. Τέτοιοι κανονισμοί περιλαμβάνουν τις

απαιτήσεις άδειας, τους κανονισμούς της αγοράς εργασίας, τους εμπορικούς φραγμούς και τους εργασιακούς περιορισμούς για τους αλλοδαπούς. Οι εργοδότες στην επίσημη οικονομία, οι οποίοι μετατοπίζουν το μεγαλύτερο μέρος του σχετικού πρόσθετου κόστους στους υπαλλήλους τους, τους δίνουν ένα ισχυρό κίνητρο για να μεταβούν στην παραοικονομία (Roberto Dell'Anno et al., 2007).

Αρκετές μελέτες δείχνουν ότι οι χώρες με περισσότερη ρύθμιση των οικονομιών τους έχουν μεγαλύτερη παραοικονομία. Για παράδειγμα, μεταξύ 84 αναπτυσσόμενων, μεταβατικών και προηγμένων οικονομιών, η αύξηση κατά ένα σημείο ενός δείκτη ρύθμισης (που κυμαίνεται από 1 έως 5) συνδέεται με την αύξηση της παραοικονομίας κατά 10% (Roberto Dell'Anno et al., 2007).

Οι κανονισμοί για την αγορά εργασίας, ιδίως, έχουν σημαντικό αντίκτυπο στο κόστος των εργοδοτών και στα κίνητρα των εργαζομένων. Σε πολλές χώρες του ΟΟΣΑ, το υψηλό συνολικό κόστος εργασίας αποτελεί σημαντική αιτία για υψηλά επίσημα ποσοστά ανεργίας και ταυτόχρονα για την επέκταση της παραοικονομίας που απασχολεί πολλούς επίσημα άνεργους.

Κάποιες κυβερνήσεις (π.χ. η Γαλλία) και τα εργατικά συνδικάτα (για παράδειγμα, στη Γερμανία) έχουν περιορίσει τις ώρες που οι άνθρωποι μπορούν να εργαστούν στην επίσημη οικονομία, σε μια προσπάθεια να μειωθεί η ανεργία. Η πρόθεση είναι να αναδιανεμηθεί μια περιορισμένη ποσότητα εργασίας πιο δίκαια, αλλά η αναγκαστική μείωση της εργασίας στην επίσημη οικονομία μπορεί να ωθήσει τους ανθρώπους στο παραεμπόριο (Roberto Dell'Anno et al., 2007).

2.6 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Μια αλλαγή στο μέγεθος της παραοικονομίας μπορεί να αντανακλάται σε μια αλλαγή στα εξής:

- Νομισματικοί δείκτες. Οι συναλλαγές σκιώδους οικονομίας τείνουν να είναι σε μετρητά. Η αύξηση της δραστηριότητας στη σκιώδη οικονομία είναι πιθανό να προωθήσει τη ζήτηση για νόμισμα.
- Ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας και ώρες εργασίας. Καθώς ο αυξανόμενος αριθμός ατόμων εργάζεται στον κρυμμένο τομέα, τα ποσοστά συμμετοχής στην επίσημη οικονομία ενδέχεται να μειωθούν. Ομοίως, καθώς

οι άνθρωποι εργάζονται περισσότερες ώρες στον κρυμμένο τομέα, οι ώρες που εργάζονται στην επίσημη οικονομία ενδέχεται να μειωθούν.

- Στατιστικά στοιχεία παραγωγής. Καθώς μεγαλώνει η παραοικονομία, οι εισροές στην παραγωγή, και κυρίως η εργασία, μετακινούνται τουλάχιστον εν μέρει από την επίσημη οικονομία. Αυτός ο εκτοπισμός ενδέχεται να μειώσει τον επίσημο ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας.

Οι θεωρητικές και εμπειρικές μελέτες δεν εξηγούν με ακρίβεια πώς η αύξηση της παραοικονομίας επηρεάζει την οικονομική ανάπτυξη. Σύμφωνα με ορισμένους, η παραοικονομία υποσκάπτει την αύξηση του ΑΕΠ. Υποστηρίζουν ότι η συρρίκνωση της σκιάδους οικονομίας θα αυξήσει τα φορολογικά έσοδα, ενισχύοντας την αύξηση των δημόσιων δαπανών, ιδίως όσον αφορά τις υποδομές και τις υπηρεσίες που υποστηρίζουν την επέκταση της παραγωγής, με αποτέλεσμα την αύξηση του συνολικού ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης. Η αντίθετη άποψη είναι ότι το παρεμπόριο είναι πιο ανταγωνιστικό και αποδοτικό από τον επίσημο τομέα και, συνεπώς, ότι η αύξηση θα τονώσει τη συνολική οικονομική ανάπτυξη (Birdsall, 2009).

Οι συναλλαγές στο παρεμπόριο και όχι στην επίσημη οικονομία κρατούν τα έσοδα του κράτους χαμηλότερα από ό, τι θα ήταν διαφορετικά και με τη σειρά τους μειώνουν την ικανότητα των κυβερνήσεων να παρέχουν αγαθά και υπηρεσίες. Οι κυβερνήσεις αυξάνουν τους φορολογικούς συντελεστές των ιδιωτών και των εταιρειών. Η αυξημένη φορολογία - ειδικά όταν συνδυάζεται με την υποτιθέμενη επιδείνωση της ποιότητας των δημοσίων αγαθών και της δημόσιας διοίκησης ή με επενδύσεις σε δημόσιες υποδομές - παρακινεί τις επιχειρήσεις και τους εργαζόμενους ακόμη πιο έντονα να εισέλθουν στην παραοικονομία, διαιωρίζοντας τον κύκλο (Roberto Dell'Anno et al., 2007).

Το αν η παραοικονομία θεωρείται επιβλαβής ή χρήσιμη εξαρτάται από τις αξίες και την πολιτική φιλοσοφία. Όσοι θεωρούν το κράτος ως εγγυητή των δίκαιων μισθών και των πρακτικών εργασίας βλέπουν την ανάπτυξη της υπόγειας οικονομίας ως σοβαρή απειλή για την κοινωνική πρόνοια. Η μη καταβολή φόρων από αυτόν τον τομέα μειώνει τα χρήματα που διατίθενται για κοινωνικά προγράμματα και οι εργαζόμενοι δεν απολαμβάνουν τις νομικές προστασίες που προσφέρονται στους

βασικούς εργαζόμενους. Οι μεγάλες εταιρείες ενδέχεται να παραπονοούνται για αθέμιτο ανταγωνισμό από επιχειρήσεις που δεν υποχρεούνται να καταβάλλουν φόρους ή ελάχιστους μισθούς. Όταν υπάρχει σημαντική παραοικονομική δραστηριότητα, όπως στην κατασκευή, τα επίπεδα των μισθών ολόκληρης της βιομηχανίας μπορεί να μειωθούν σε μια ευρεία περιοχή (Roberto Dell'Anno et al., 2007).

2.7 ΠΑΡΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το εκτιμώμενο μέγεθος της ελληνικής παραοικονομίας για τα τρία τελευταία χρόνια ήταν 23,6% (2013), 23,3% (2014) και 22,4% (2015) του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος της Ελλάδας (ΑΕΠ). Μια μεγάλη σκιερή οικονομία μπορεί να προκαλέσει σοβαρές εσφαλμένες κατανομές πόρων. Αυτό περιλαμβάνει τα δημόσια οικονομικά ενός κράτους που υποφέρουν, εξαιτίας της διάβρωσης των φορολογικών βάσεων και των βάσεων κοινωνικής ασφάλισης. Στη λογοτεχνία, η σκιώδης οικονομία της Ελλάδας θεωρείται σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει την κλίμακα φοροδιαφυγής στην Ελλάδα (Berger et al., 2014).

Σε μελέτη του 2014 από τους Berger et al. σχετικά με το μέγεθος και τις δημοσιονομικές επιπτώσεις της ελληνικής υπόγειας οικονομίας, εξετάστηκε το ζήτημα του κατά πόσο ο ιστορικός μεγάλος υπόγειος τομέας της Ελλάδας συνέβαλε στην κρίση χρέους της Ελλάδας. Η μελέτη επιβεβαίωσε την «θετικά θεμελιωμένη θετική σχέση μεταξύ του λόγου του χρέους προς το ΑΕΠ και του μεγέθους της υπόγειας οικονομίας». Τα ευρήματα από μεμονωμένες μελέτες και εκθέσεις προσδιορίζουν τους ακόλουθους παράγοντες ως κύριες μεταβλητές ή αιτίες που καθορίζουν το μέγεθος της παραοικονομίας:

1. Φόρος εισφορών και κοινωνικής ασφάλισης: όσο υψηλότερο είναι, τόσο μεγαλύτερη είναι η φοροδιαφυγή και η παραοικονομία.
2. Ένταση κανονισμών: όσο υψηλότερο είναι, τόσο μεγαλύτερη είναι η φοροδιαφυγή και η σκιώδης οικονομία.
3. Υπηρεσίες του δημόσιου τομέα: όσο χαμηλότερο είναι, τόσο μεγαλύτερη είναι η φοροδιαφυγή και η παραοικονομία.

4. Φορολογικό ηθικό: το χαμηλότερο, τόσο μεγαλύτερη είναι η φοροδιαφυγή και η σκιώδης οικονομία.
5. Κακή ποιότητα των δημόσιων ιδρυμάτων, ιδίως υψηλό επίπεδο διαφθοράς.
6. Ομοσπονδιακό (άμεσο δημοκρατικό) σύστημα: το μέγεθος της σκιώδους οικονομίας μειώνεται σε ένα ομοσπονδιακό (άμεσο δημοκρατικό) σύστημα (Berger et al., 2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

3.1 ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Ο στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση και καταγραφή των απόψεων των καταναλωτών γύρω από τις γνώσεις και τις θέσεις τους ως προς την έννοια του παραεμπορίου καθώς και των επιπτώσεων του στην οικονομία της χώρας. Η διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων πραγματοποιήθηκε μέσω της χρήσης ενός δομημένου ερωτηματολογίου.

3.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Όσον αφορά το ερευνητικό εργαλείο της παρούσας έρευνας πρέπει να αναφερθεί πως ανάμεσα στο πλήθος των διαφόρων ερευνητικών εργαλείων επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο. Οι ερωτήσεις που αποτελούσαν το ερωτηματολόγιο ακολουθούσαν τη δομή παρομοίων ερωτηματολογίων ενώ χρησιμοποιήθηκαν μετά από επεξεργασία ερωτήσεις από ξένα παρόμοια ερωτηματολόγια. Στο σύνολο του το ερωτηματικό αποτελούνταν από δεκαέξι (16) ερωτήσεις με διττές απαντήσεις, οι 15 ερωτήσεις ήταν υποχρεωτικές προς απάντηση ενώ η άλλη ερώτηση είχε προϋπόθεση την θετική απάντηση σε μια προηγούμενη της ερώτηση. Το ερωτηματολόγιο πρέπει να σημειωθεί πως είχε ηλεκτρονική μορφή ενώ ήταν ανώνυμο, επιπλέον εμπεριείχε ένα κείμενο που ενημέρωνε τους συμμετέχοντες για το σκοπό που καλούνταν να το απαντήσουν. Το ερωτηματολόγιο της έρευνας έχει παρατεθεί στο παράρτημα της έρευνας, ενώ ο υπερσύνδεσμος του στον οποίο φιλοξενείτε το ερωτηματολόγιο είναι ο ακόλουθος.

https://docs.google.com/forms/d/1_ASW3X6YqRbMDtnhXUI0yuMnptAJJcLr4BD6Pmu5BI4/viewform?edit_requested=true#responses

3.3 ΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε σχέση με το δείγμα της παρούσας έρευνας παρατηρήθηκε πως αποτελούνταν από 161 άτομα εκ των οποίων το 54% ήταν ανδρικού φύλου (87 άτομα) και το υπόλοιπο 46% ήταν γυναικείου φύλου (74 άτομα). Αναφορικά με την ηλικία του δείγματος το 42,9% του ήταν έως 25 ετών (69 άτομα), το 21,7% ήταν από 26 έως 30

ετών (35 άτομα) ενώ το 16,8% ήταν από 31 έως 36 ετών (27 άτομα). Ενώ το 10,6% του δείγματος ήταν από 37 έως 45 ετών (17 άτομα) και το υπόλοιπο 8% ήταν από 46 ετών και άνω (13 άτομα). Σχετικά με την εκπαίδευση του το δείγμα κατά 2,5% ήταν απόφοιτοι της βασικής εκπαίδευσης (4 άτομα), το 20,5% ήταν απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (33 άτομα) ενώ το 62,7% ήταν απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ (101 άτομα). Επιπροσθέτως το 12,4% του δείγματος διέθετε μεταπτυχιακό τίτλο (20 άτομα) και το υπόλοιπο 1,9% ήταν κάτοχοι διδακτορικού τίτλου (13 άτομα).

Τέλος με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά σχετικά με τον τόπο κατοικίας του δείγματος παρατηρήθηκε πως το 78,3% του δείγματος ήταν κάτοικοι αστικής περιοχής (126 άτομα), το 13% ήταν κάτοικοι ημιαστικής περιοχής (21 άτομα) ενώ το υπόλοιπο 8,7% ήταν κάτοικοι αγροτικής περιοχής (14 άτομα).

3.4 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Αφότου συλλέχθηκε ο επιθυμητός αριθμός απαντήσεων το ερωτηματολόγιο έκλεισε όσον αφορά τη συλλογή απαντήσεων. Τα δεδομένα που υπήρχαν ως έξοδος από το google docs έπρεπε να επεξεργαστούν προκειμένου να λάβουν μορφή που τα καθιστούσε εύχρηστα. Το πρόγραμμα που χρησιμοποιήθηκε για την ανάλυση των δεδομένων ήταν το IBM SPSS, εκεί περάστηκαν τα επεξεργασμένα δεδομένα και αναλύθηκαν μέσω των διαδικασιών συχνότητας Frequencies ώστε να ληφθούν ορισμένα συμπεράσματα. Τα δεδομένα παρουσιάζονται στη συνέχεια μέσω γραφημάτων και πινάκων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

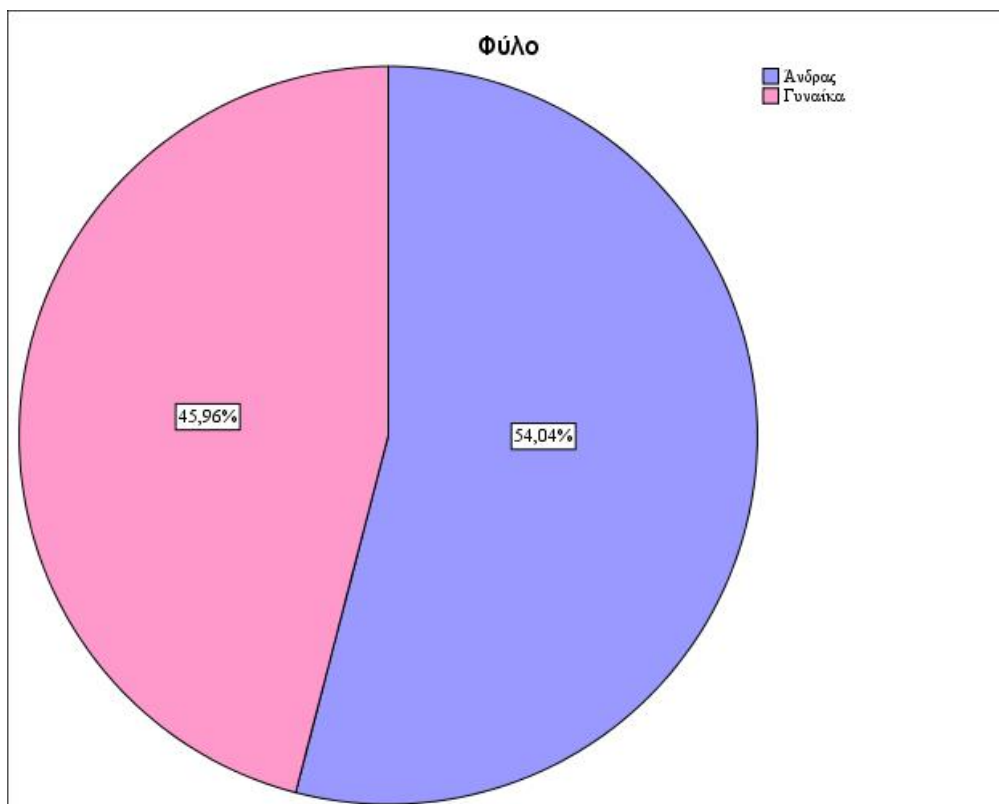
· Φύλο

Όσον αφορά το Φύλο του δείγματος παρατηρήθηκε πως από τα 161 άτομα που πήραν μέρος στην έρευνα το 54% ήταν ανδρικού φύλου (87 άτομα) και το υπόλοιπο 46% ήταν γυναικείου φύλου (74 άτομα).

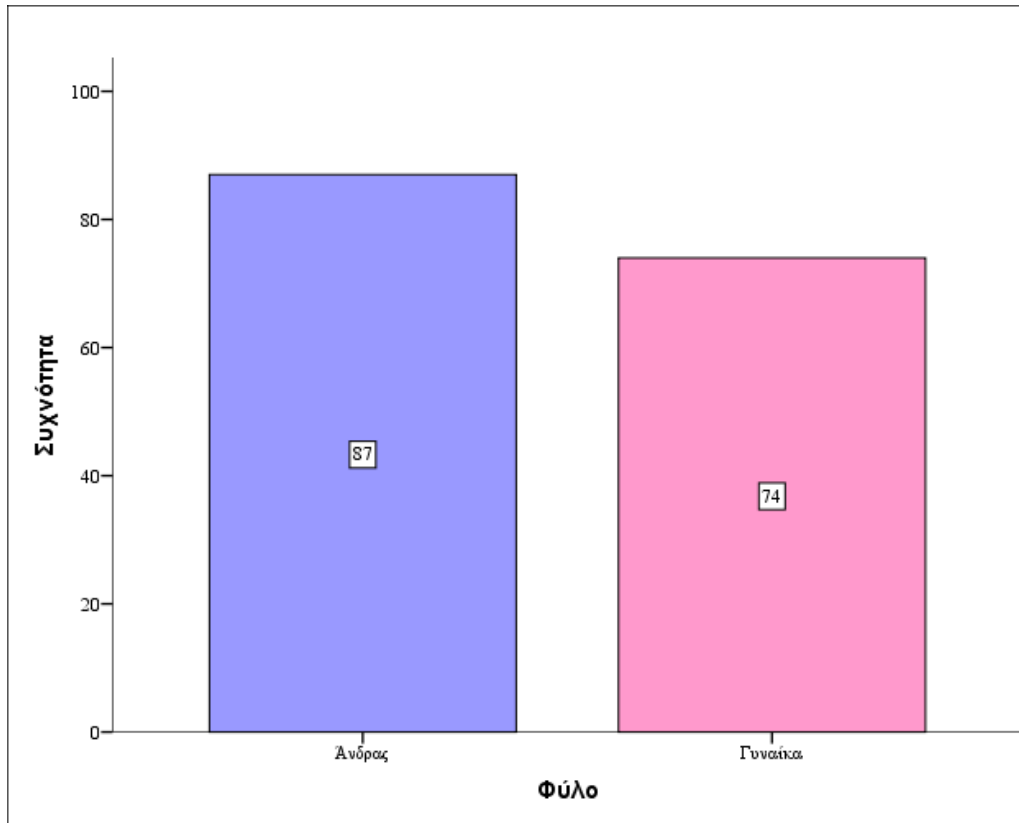
Φύλο

	Frequency	Percent
Ανδρας	87	54,0
Valid Γυναίκα	74	46,0
Total	161	100,0

Πίνακας 1: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων για το φύλο του δείγματος.

Γράφημα πίτας 1: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων για το φύλο του δείγματος.

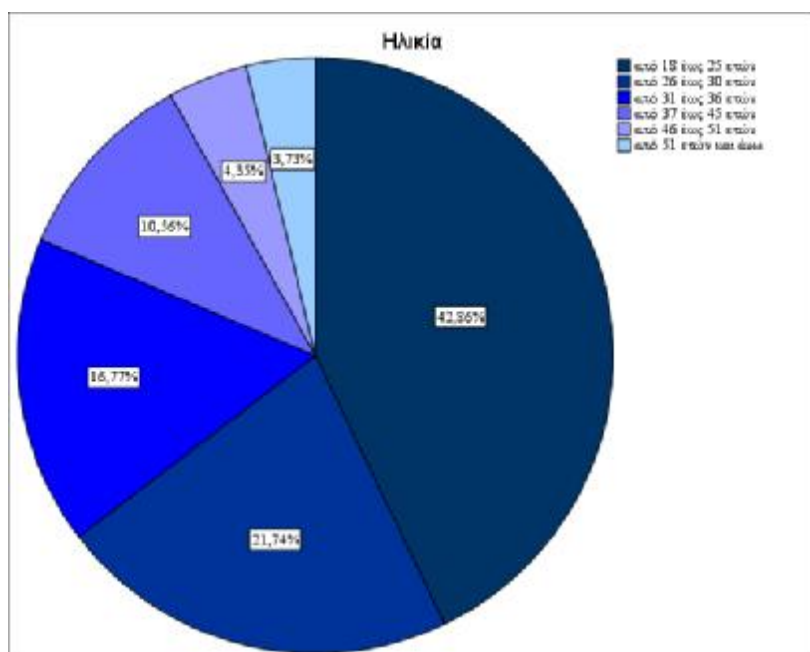
Γράφημα Ράβδων 1: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων για το φύλο του δείγματος.

- Ηλικία

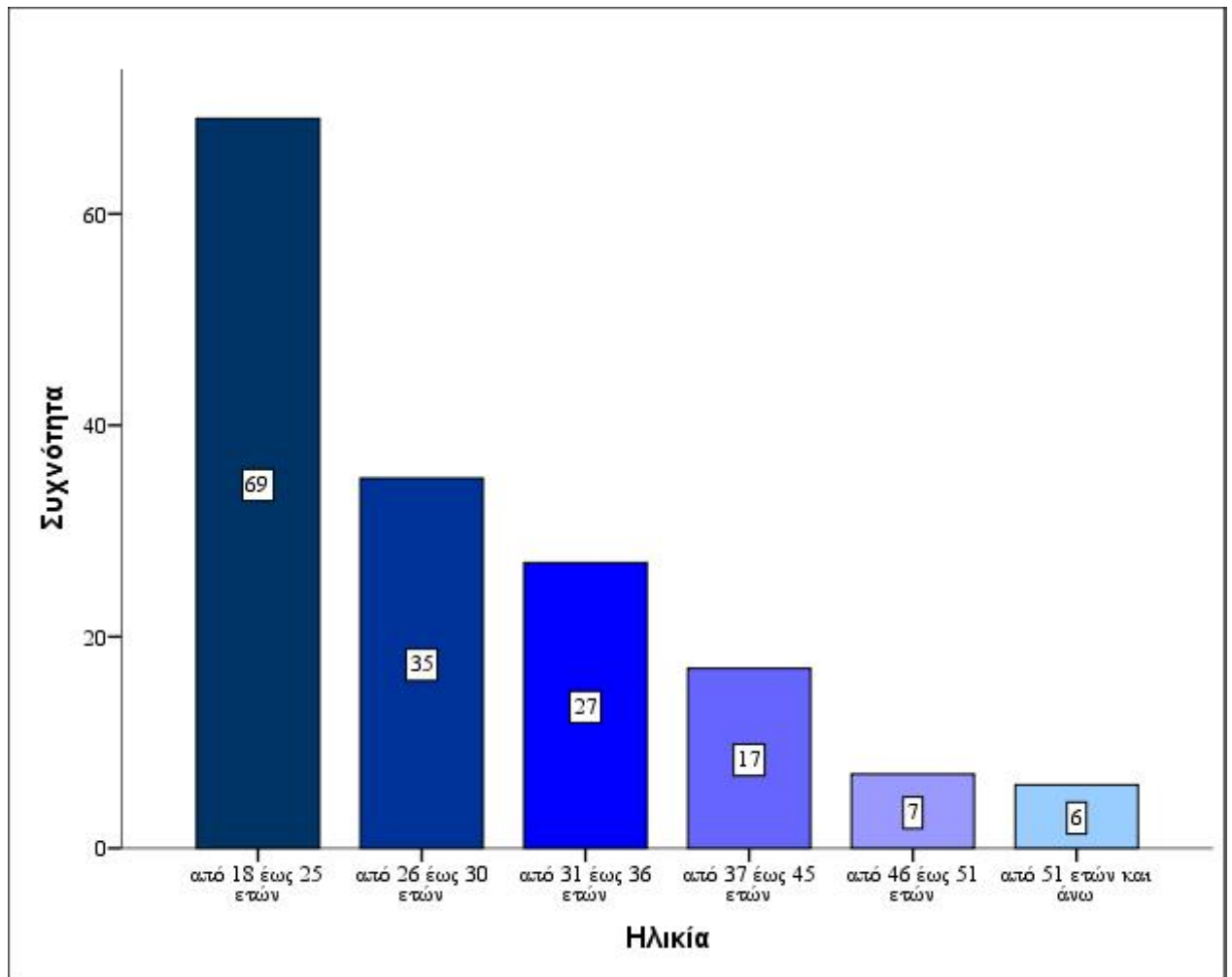
Σχετικά με την Ηλικία του δείγματος παρατηρήθηκε πως το 42,9% του δείγματος ήταν έως 25 ετών (69 άτομα), το 21,7% ήταν από 26 έως 30 ετών (35 άτομα) ενώ το 16,8% ήταν από 31 έως 36 ετών (27 άτομα). Επιπροσθέτως το 10,6% του δείγματος ήταν από 37 έως 45 ετών (17 άτομα) και το υπόλοιπο 8% ήταν από 46 ετών και άνω (13 άτομα).

Ηλικία		
	Frequency	Percent
	από 18 έως 25 ετών	69 42,9
	από 26 έως 30 ετών	35 21,7
	από 31 έως 36 ετών	27 16,8
Valid	από 37 έως 45 ετών	17 10,6
	από 46 έως 51 ετών	7 4,3
	από 51 ετών και άνω	6 3,7
	Total	161 100,0

Πίνακας 2: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων για την ηλικία του δείγματος.

Γράφημα πίτας 2: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων για την ηλικία του δείγματος.

Γράφημα Ράβδων 2: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων για την ηλικία του δείγματος.

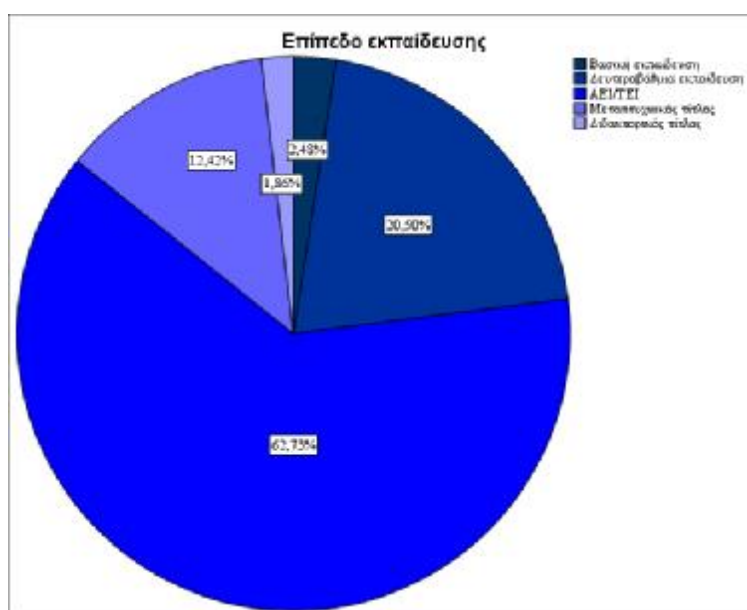
- Επίπεδο εκπαίδευσης

Σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης του δείγματος παρατηρήθηκε πως το 2,5% του δείγματος ήταν απόφοιτοι της βασικής εκπαίδευσης (4 άτομα), το 20,5% ήταν απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (33 άτομα) ενώ το 62,7% ήταν απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ (101 άτομα). Επιπροσθέτως το 12,4% του δείγματος διέθετε μεταπτυχιακό τίτλο (20 άτομα) και το υπόλοιπο 1,9% ήταν κάτοχοι διδακτορικού τίτλου (3 άτομα).

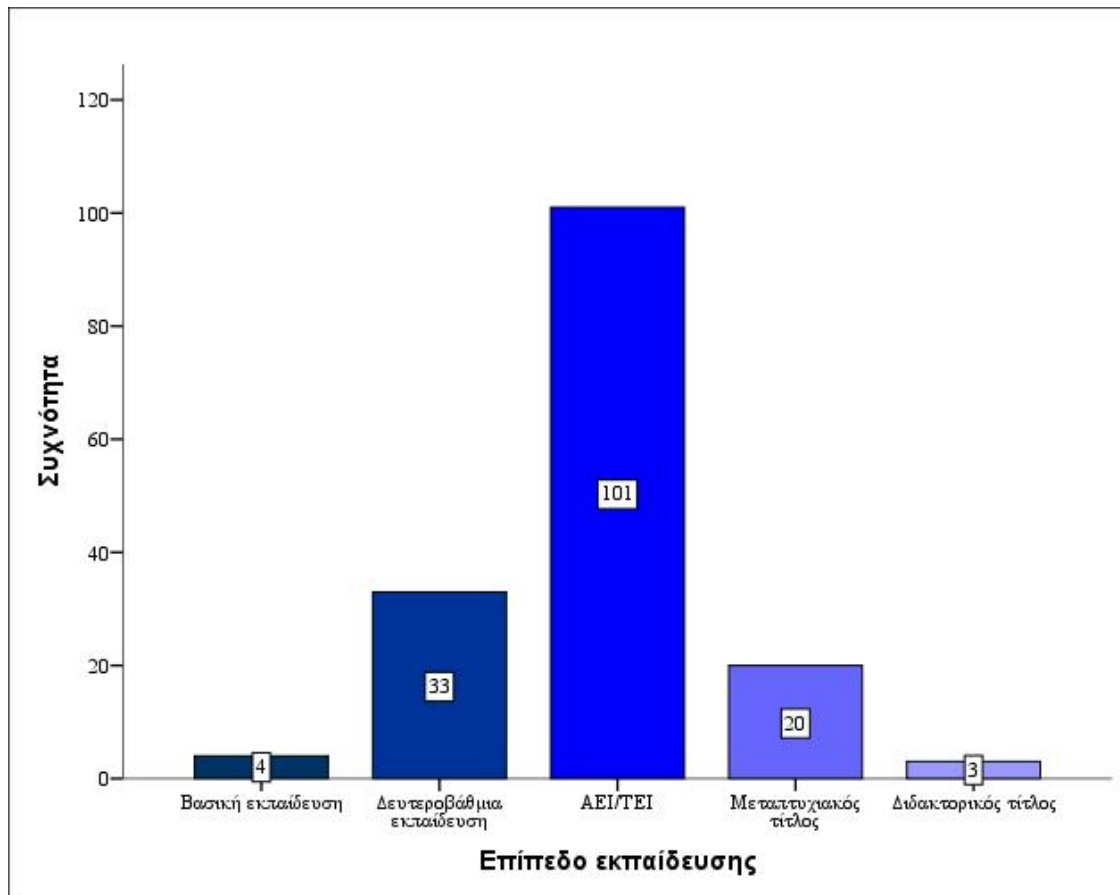
Επίπεδο εκπαίδευσης

	Frequency	Percent
Valid		
Βασική εκπαίδευση	4	2,5
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	33	20,5
ΑΕΙ/ΤΕΙ	101	62,7
Μεταπτυχιακός τίτλος	20	12,4
Διδακτορικός τίτλος	3	1,9
Total	161	100,0

Πίνακας 3: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων για το επίπεδο εκπαίδευσης του δείγματος.

Γράφημα πίτας 3: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων για το επίπεδο εκπαίδευσης του δείγματος.

Γράφημα Ράβδων 3: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων για το επίπεδο εκπαίδευσης του δείγματος.

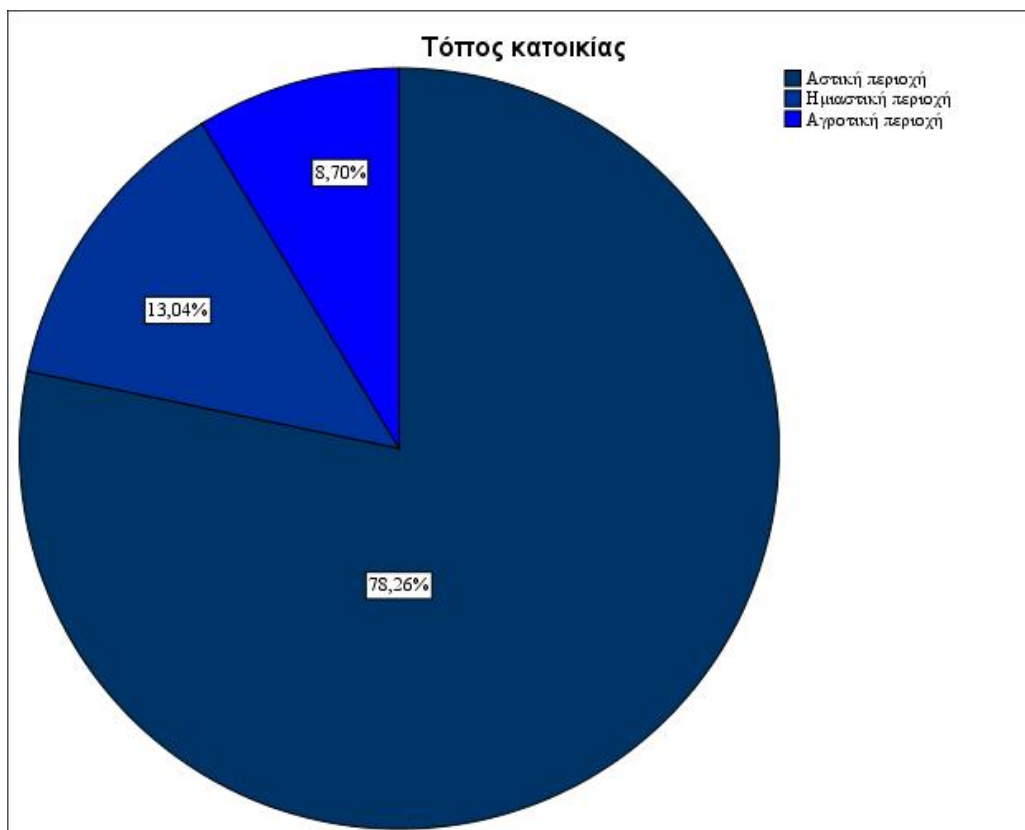
- Τόπος κατοικίας

Σχετικά με τον τόπο κατοικίας του δείγματος παρατηρήθηκε πως το 78,3% του δείγματος ήταν κάτοικοι αστικής περιοχής (126 άτομα), το 13% ήταν κάτοικοι ημιαστικής περιοχής (21 άτομα) ενώ το υπόλοιπο 8,7% ήταν κάτοικοι αγροτικής περιοχής (14 άτομα).

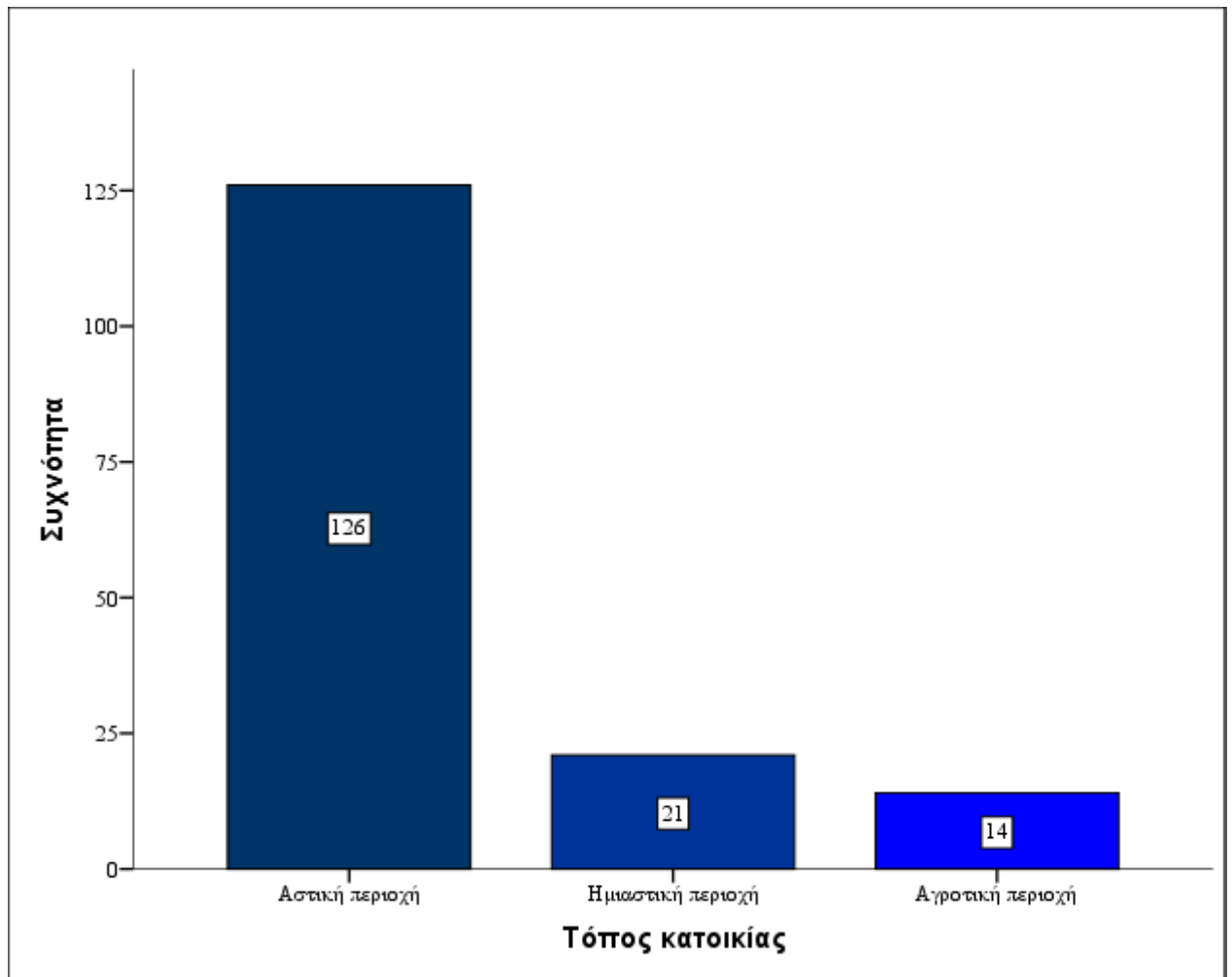
Τόπος κατοικίας

	Frequency	Percent
Valid Αστική περιοχή	126	78,3
Valid Ημιαστική περιοχή	21	13,0
Valid Αγροτική περιοχή	14	8,7
Total	161	100,0

Πίνακας 4: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων για τον τόπο κατοικίας του δείγματος.

Γράφημα πίτας 4: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων για τον τόπο κατοικίας του δείγματος.

Γράφημα Ράβδων 4: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων για τον τόπο κατοικίας του δείγματος.

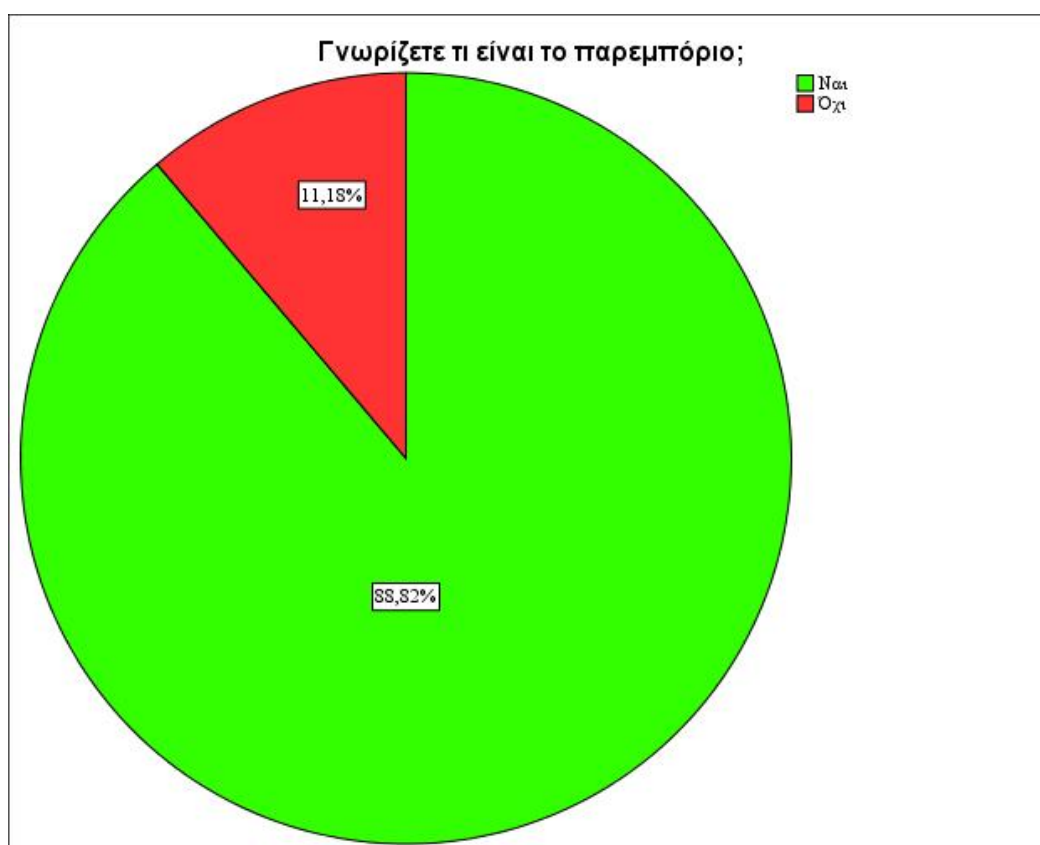
- Γνωρίζετε τι είναι το παραεμπόριο;

Σχετικά με το εάν το δείγμα γνωρίζει τι είναι το παραεμπόριο, παρατηρήθηκε πως το 88,8% του δείγματος γνωρίζει τι είναι το παραεμπόριο (143 άτομα) ενώ το υπόλοιπο 11,2% του δείγματος δεν γνώριζε τι είναι το παραεμπόριο (18 άτομα).

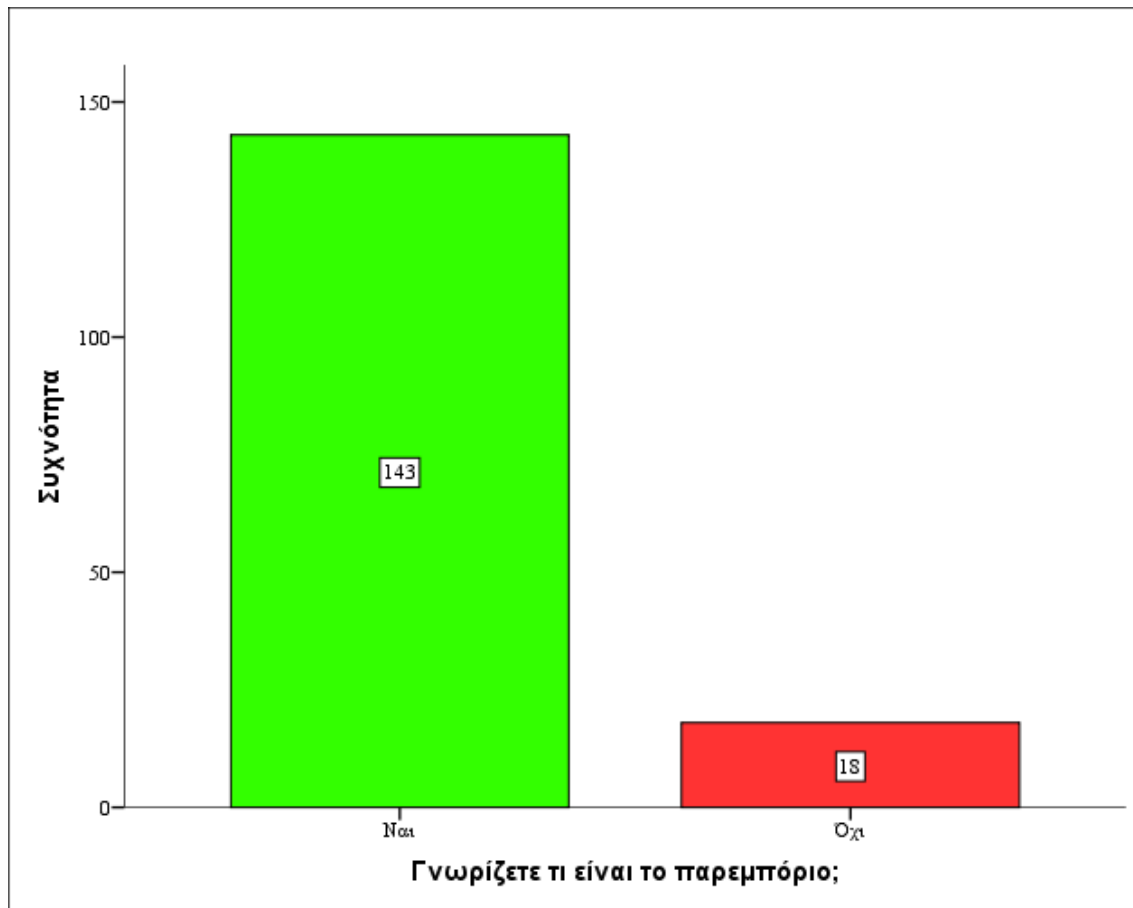
Γνωρίζετε τι είναι το παραεμπόριο;

		Frequency	Percent
Valid	Ναι	143	88,8
	Όχι	18	11,2
	Total	161	100,0

Πίνακας 5: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν γνωρίζει τι είναι το παραεμπόριο.

Γράφημα πίτας 5: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν γνωρίζει τι είναι το παραεμπόριο.

Γράφημα Ράβδων 5: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν γνωρίζει τι είναι το παρεμπόριο.

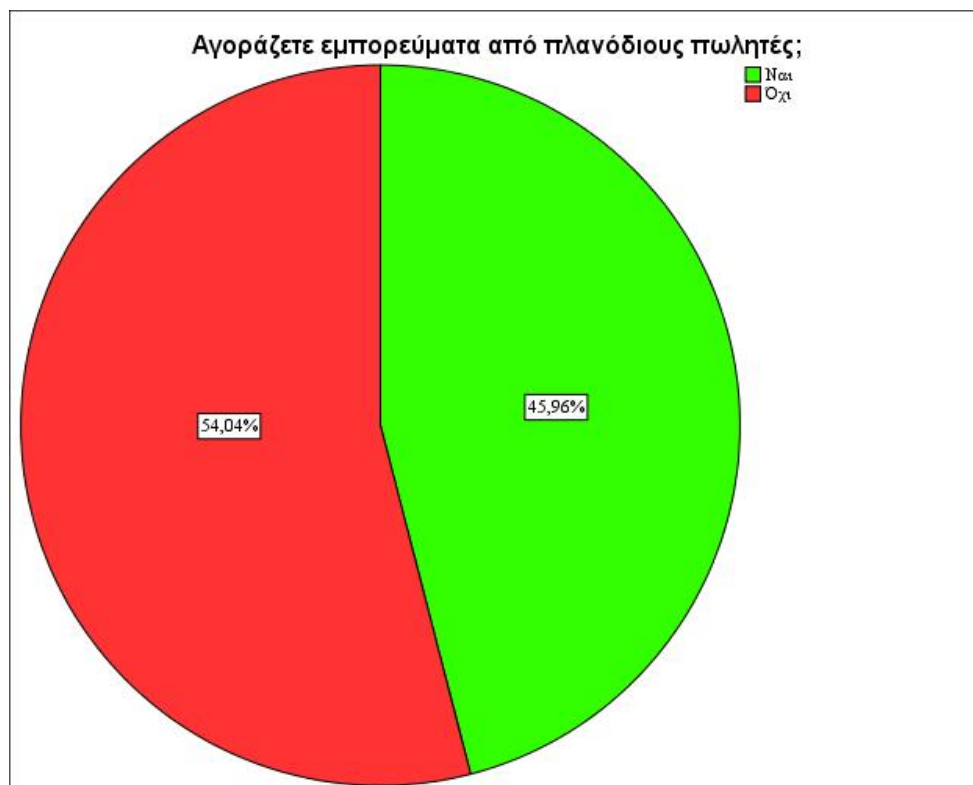
- Αγοράζετε εμπορεύματα από πλανόδιους πωλητές;

Σχετικά με το εάν το δείγμα αγοράζει εμπορεύματα από πλανόδιους πωλητές, παρατηρήθηκε πως το 46% του δείγματος αγοράζει εμπορεύματα από πλανόδιους πωλητές (74 άτομα) ενώ το υπόλοιπο 54% του δείγματος δεν αγοράζει εμπορεύματα από πλανόδιους πωλητές (18 άτομα).

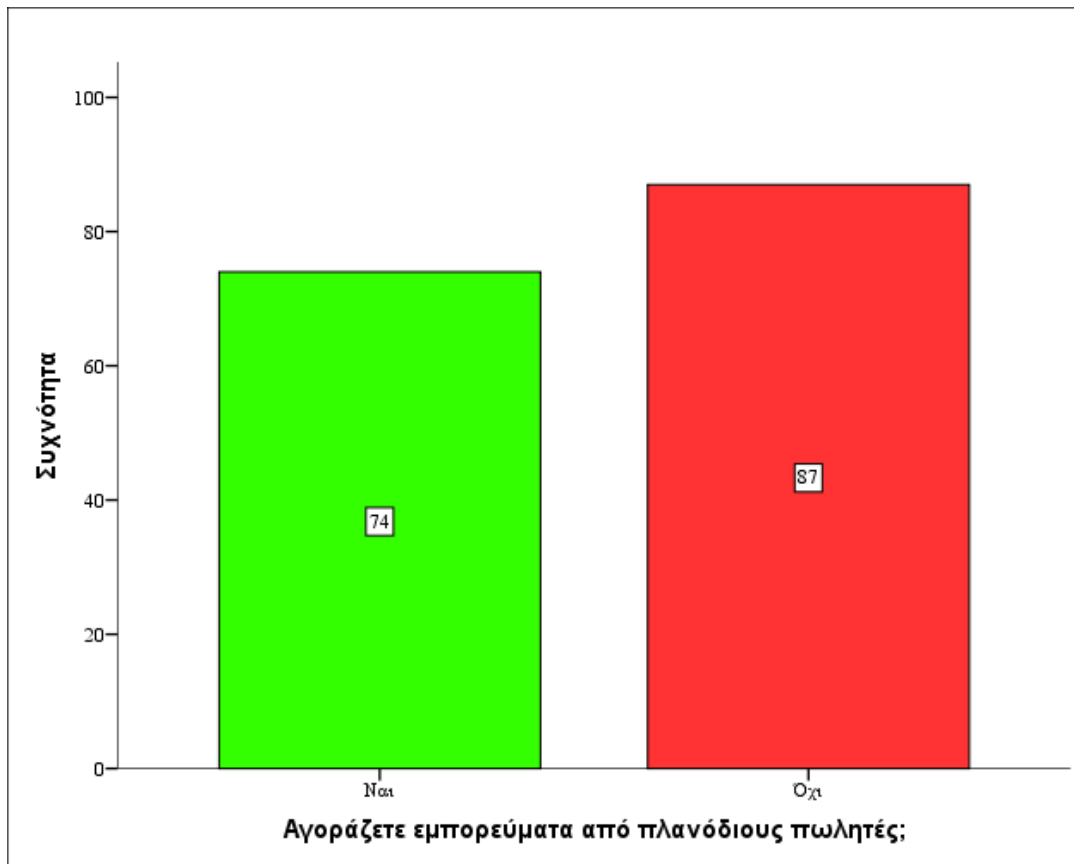
Αγοράζετε εμπορεύματα από πλανόδιους πωλητές;

		Frequency	Percent
Valid	Ναι	74	46,0
	Όχι	87	54,0
	Total	161	100,0

Πίνακας 6: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν αγοράζει εμπορεύματα από πλανόδιους πωλητές.

Γράφημα πίτας 6: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν αγοράζει εμπορεύματα από πλανόδιους πωλητές.

Γράφημα Ράβδων 6: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν αγοράζει εμπορεύματα από πλανόδιους πωλητές.

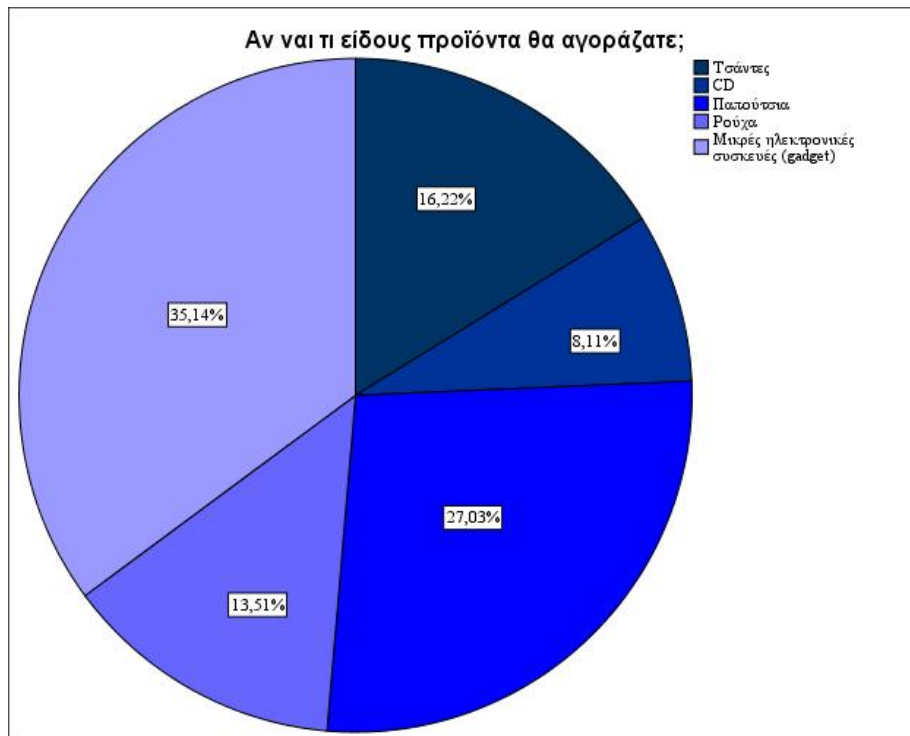
- Αγοράζετε εμπορεύματα από πλανόδιους πωλητές;

Σχετικά με τα εμπορεύματα που αγοράζει το δείγμα από πλανόδιους πωλητές, παρατηρήθηκε πως το 35,1% του δείγματος που αγοράζει εμπορεύματα από πλανόδιους πωλητές πραγματοποιεί αγορές μικρών ηλεκτρονικών συσκευών (26 άτομα), ταυτόχρονα το 27% των συμμετεχόντων αγοράζει παπούτσια (20%). Επιπλέον το 16,2% του δείγματος που αγοράζει εμπορεύματα από πλανόδιους πωλητές πραγματοποιεί αγορές τσαντών (12 άτομα), το 13,5% ρούχων (10 άτομα) ενώ το 8,1% του δείγματος αγοράζει CD (6 άτομα).

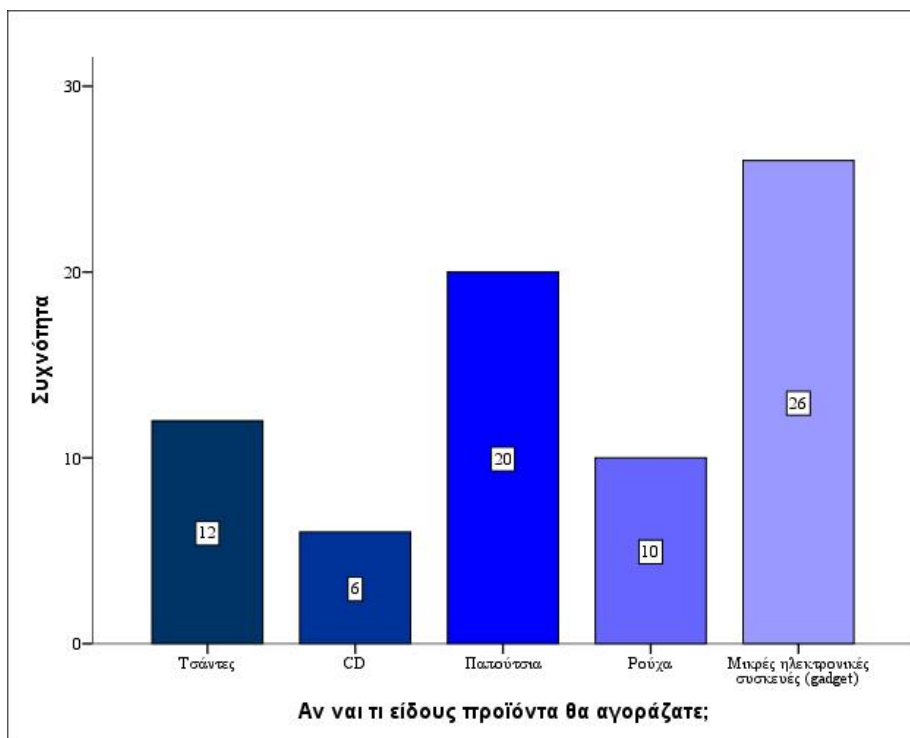
Αν ναι τι είδους προϊόντα θα αγοράζατε;

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Τσάντες	12	7,5	16,2
	CD	6	3,7	8,1
	Παπούτσια	20	12,4	27,0
	Ρούχα	10	6,2	13,5
	Μικρές ηλεκτρονικές συσκευές (gadget)	26	16,1	35,1
	Total	74	46,0	100,0
Missing	System	87	54,0	
	Total	161	100,0	

Πίνακας 7: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για τα εμπορεύματα που αγοράζουν από τους πλανόδιους πωλητές.

Γράφημα πίτας 7: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για τα εμπορεύματα που αγοράζουν από τους πλανόδιους πωλητές.

Γράφημα Ράβδων 7: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για τα εμπορεύματα που αγοράζουν από τους πλανόδιους πωλητές.

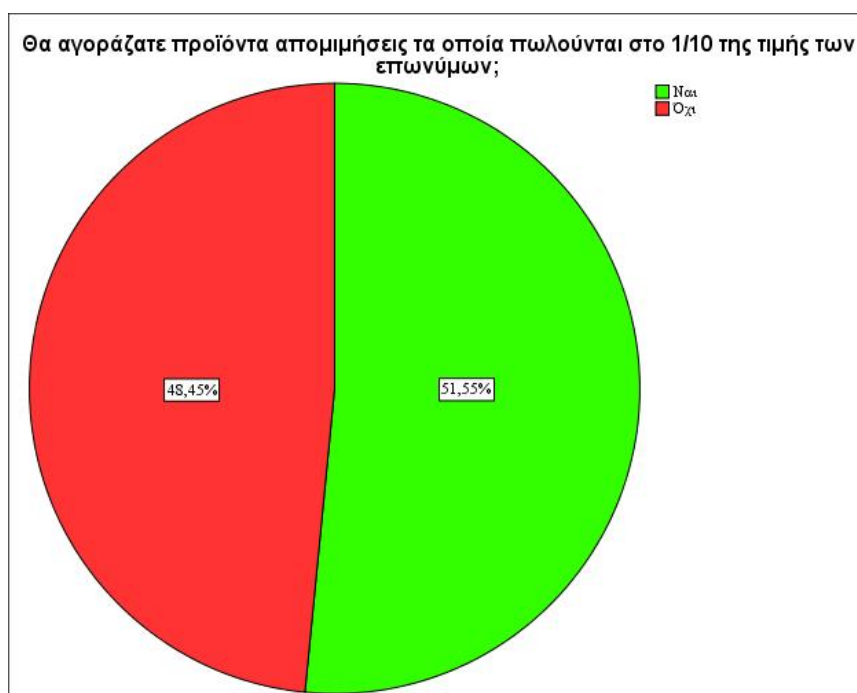
- Θα αγοράζατε προϊόντα απομιμήσεις τα οποία πωλούνται στο 1/10 της τιμής των επωνύμων;

Σχετικά με το εάν το δείγμα θα αγόραζε προϊόντα απομιμήσεις τα οποία πωλούνται στο 1/10 της τιμής των επωνύμων, παρατηρήθηκε πως το 51,6% του δείγματος θα αγόραζε προϊόντα απομιμήσεις τα οποία πωλούνται στο 1/10 της τιμής των επωνύμων (83 άτομα) ενώ το υπόλοιπο 48,4% του δείγματος δεν θα έκανε κάτι τέτοιο (78 άτομα).

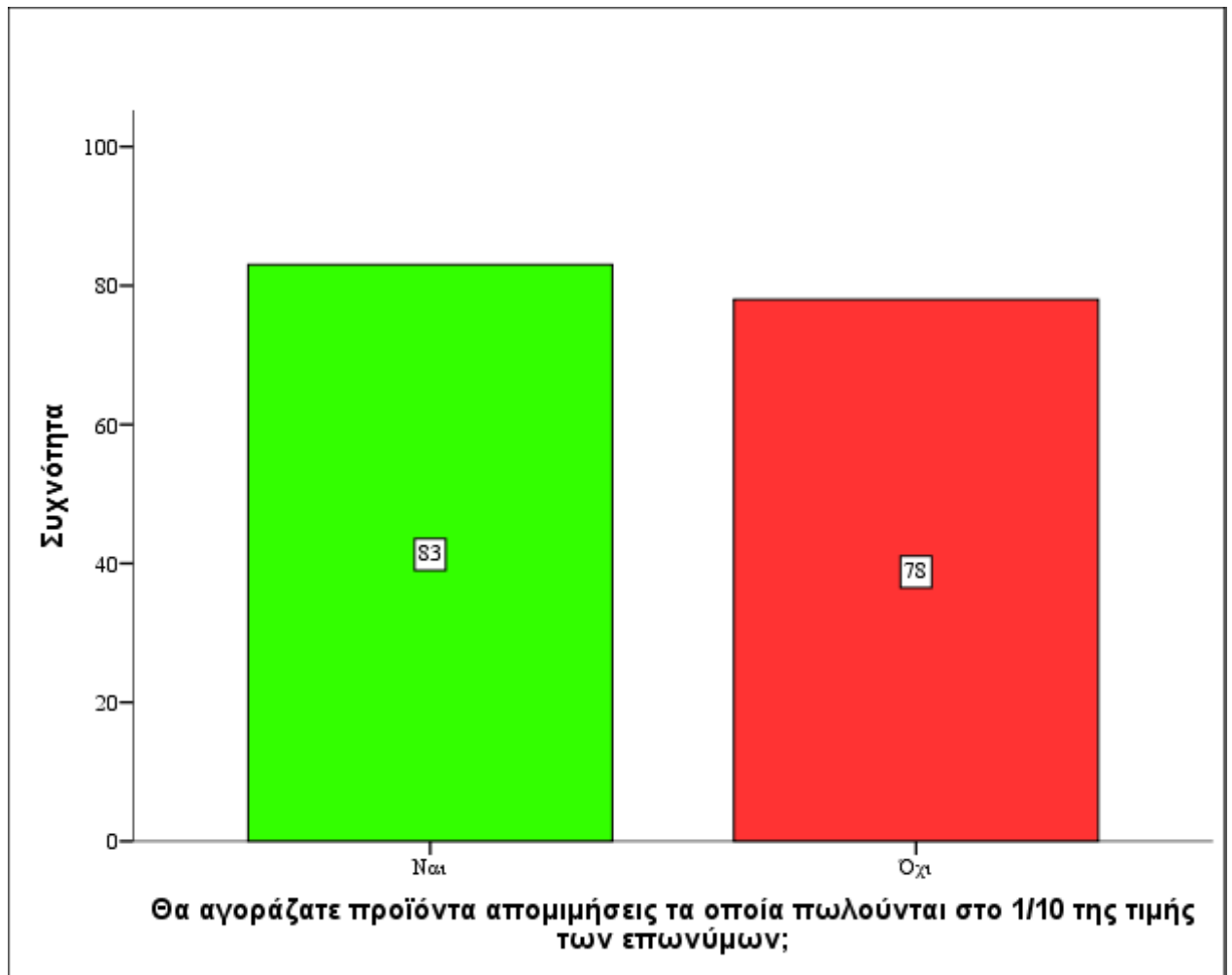
Θα αγοράζατε προϊόντα απομιμήσεις τα οποία πωλούνται στο 1/10 της τιμής των επωνύμων;

		Frequency	Percent
Valid	Nαι	83	51,6
	Όχι	78	48,4
	Total	161	100,0

Πίνακας 8: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θα αγόραζε προϊόντα απομιμήσεις τα οποία πωλούνται στο 1/10 της τιμής των επωνύμων.

Γράφημα πίτας 8: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θα αγόραζε προϊόντα απομιμήσεις τα οποία πωλούνται στο 1/10 της τιμής των επωνύμων.

Γράφημα Ράβδων 8: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θα αγόραζε προϊόντα απομιμήσεις τα οποία πωλούνται στο 1/10 της τιμής των επωνύμων.

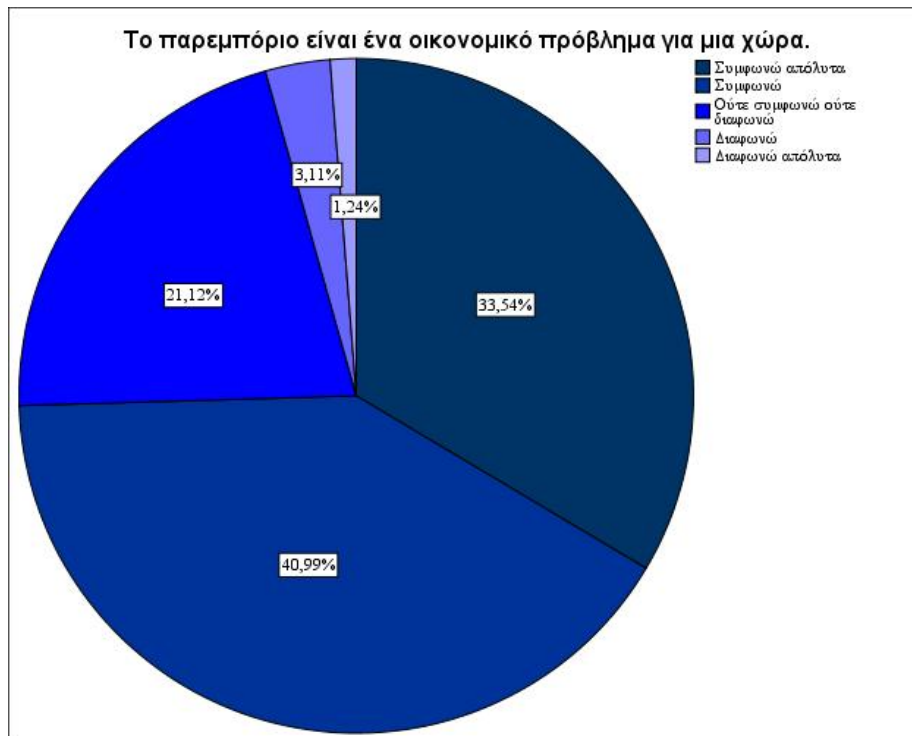
- Το παραεμπόριο είναι ένα οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα.

Όσον αφορά τη γνώμη του δείγματος σχετικά με το εάν το παραεμπόριο είναι ένα οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα, παρατηρήθηκε πως το 74,5% του δείγματος είναι σύμφωνο με το γεγονός ότι το παραεμπόριο είναι ένα οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα (120 άτομα). Την ίδια στιγμή το 21,1% του δείγματος διατήρησε μια ουδέτερη στάση με την παρούσα πρόταση (34 άτομα) ενώ το υπόλοιπο 4,3% του δείγματος δεν συμφωνεί με το ότι το παραεμπόριο είναι ένα οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα (7 άτομα).

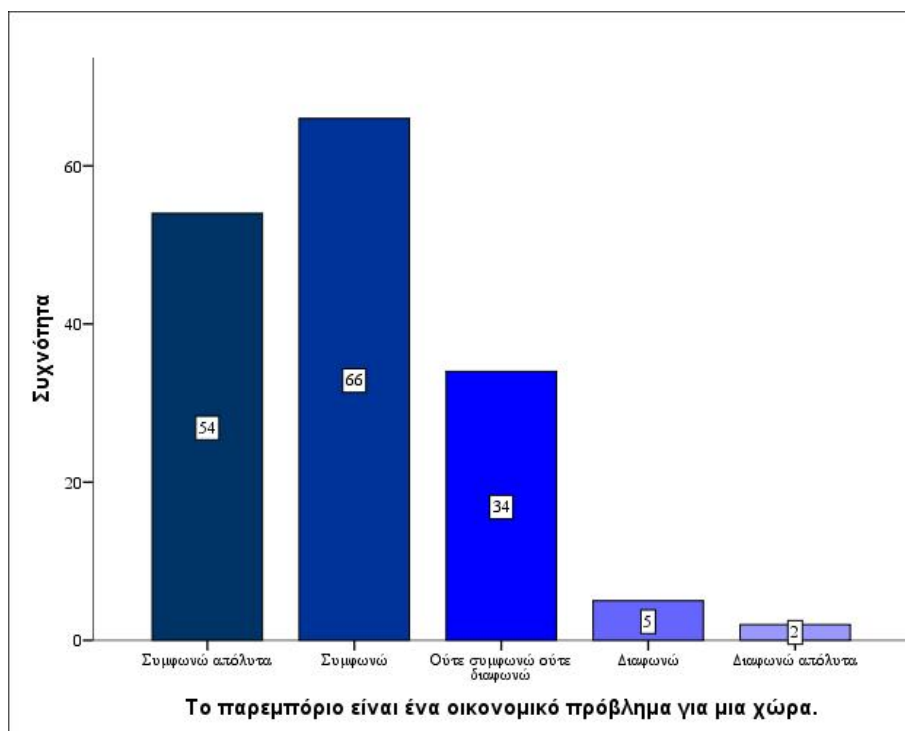
Το παραεμπόριο είναι ένα οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα.

		Frequency	Percent
Valid	Συμφωνώ απόλυτα	54	33,5
	Συμφωνώ	66	41,0
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	34	21,1
	Διαφωνώ	5	3,1
	Διαφωνώ απόλυτα	2	1,2
	Total	161	100,0

Πίνακας 9: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως το παραεμπόριο είναι ένα οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα.

Γράφημα πίτας 9: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θα θεωρεί πως το παρεμπόριο είναι ένα οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα.

Γράφημα Ράβδων 9: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως το παρεμπόριο είναι ένα οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα.

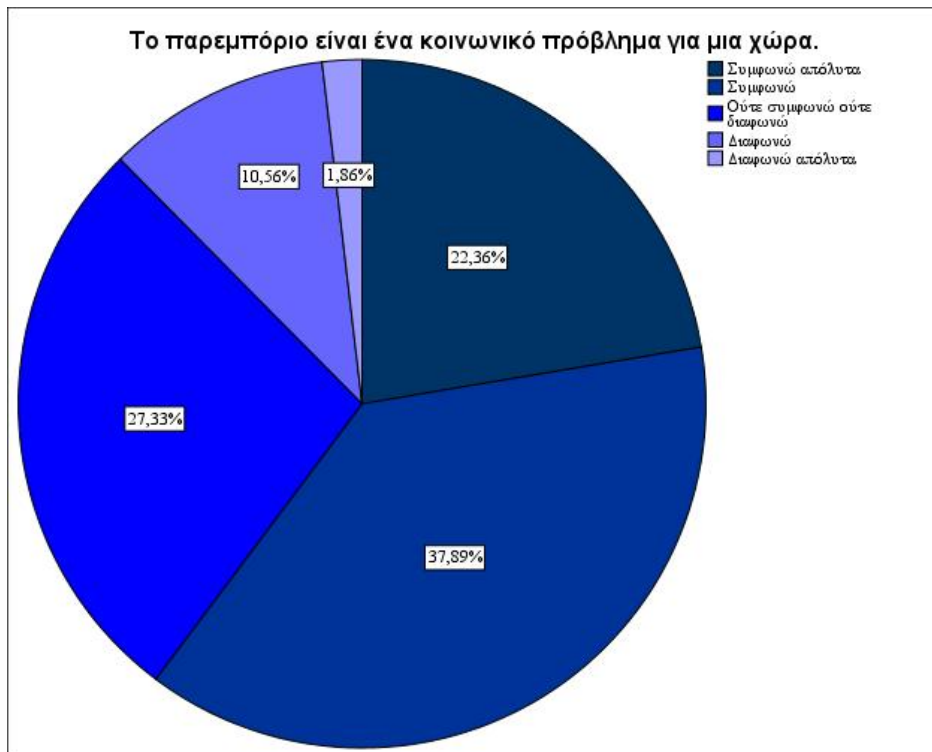
- Το παραεμπόριο είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα.

Όσον αφορά τη γνώμη του δείγματος σχετικά με το εάν το παραεμπόριο είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα, παρατηρήθηκε πως το 60,9% του δείγματος είναι σύμφωνο με το γεγονός ότι το παραεμπόριο είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα (97 άτομα). Την ίδια στιγμή το 27,3% του δείγματος διατήρησε μια ουδέτερη στάση με την παρούσα πρόταση (44 άτομα) ενώ το υπόλοιπο 12,5% του δείγματος δεν συμφωνεί με το ότι το παραεμπόριο είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα (20 άτομα).

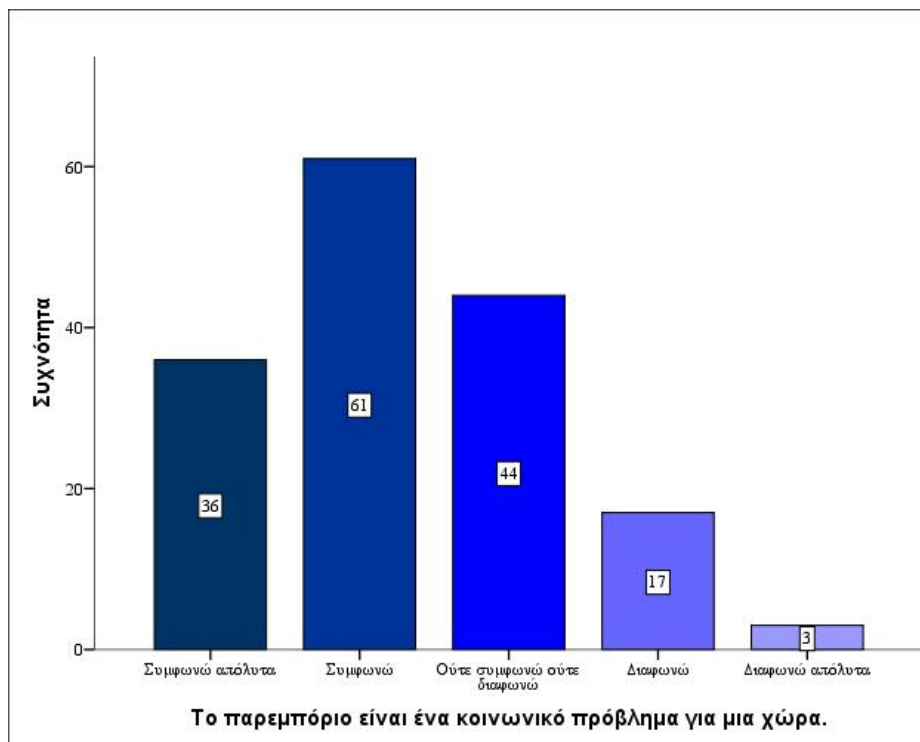
Το παραεμπόριο είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα.

		Frequency	Percent
	Συμφωνώ απόλυτα	36	22,4
	Συμφωνώ	61	37,9
Valid	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	44	27,3
	Διαφωνώ	17	10,6
	Διαφωνώ απόλυτα	3	1,9
	Total	161	100,0

Πίνακας 10: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως το παραεμπόριο είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα.

Γράφημα πίτας 10: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θα θεωρεί πως το παραεμπόριο είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα.

Γράφημα Ράβδων 10: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως το παραεμπόριο είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα.

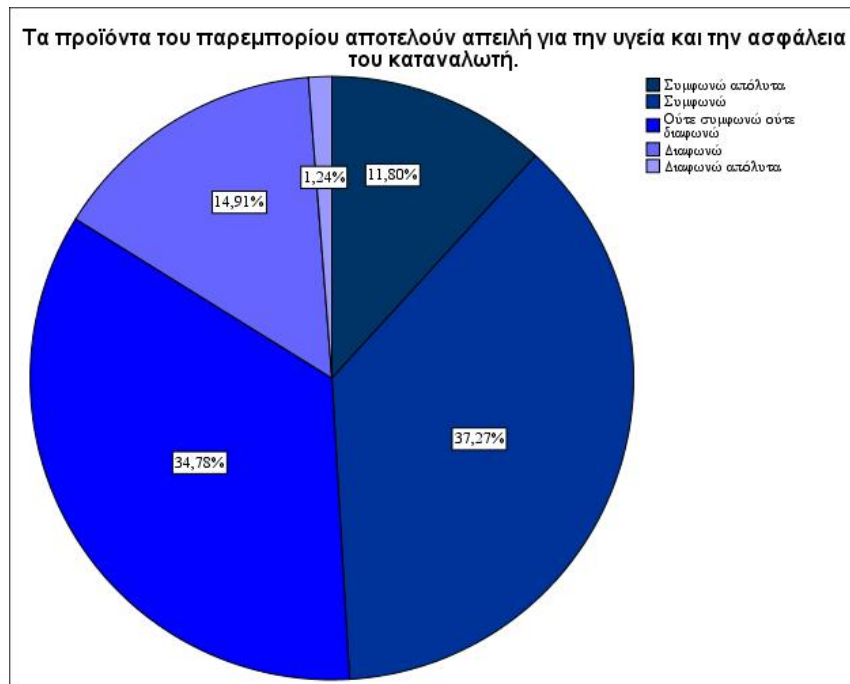
- Τα προϊόντα του παραεμπορίου αποτελούν απειλή για την υγεία και την ασφάλεια του καταναλωτή.

Όσον αφορά τη γνώμη του δείγματος σχετικά με το εάν θεωρεί πως τα προϊόντα του παραεμπορίου αποτελούν απειλή για την υγεία και την ασφάλεια του καταναλωτή, παρατηρήθηκε πως το 49,1% του δείγματος είναι σύμφωνο με το γεγονός ότι τα προϊόντα του παραεμπορίου αποτελούν απειλή για την υγεία και την ασφάλεια του καταναλωτή (79 άτομα). Την ίδια στιγμή το 34,8% του δείγματος διατήρησε μια ουδέτερη στάση με την παρούσα πρόταση (56 άτομα) ενώ το υπόλοιπο 16,1% του δείγματος δεν συμφωνεί με το ότι τα προϊόντα του παραεμπορίου αποτελούν απειλή για την υγεία και την ασφάλεια του καταναλωτή (26 άτομα).

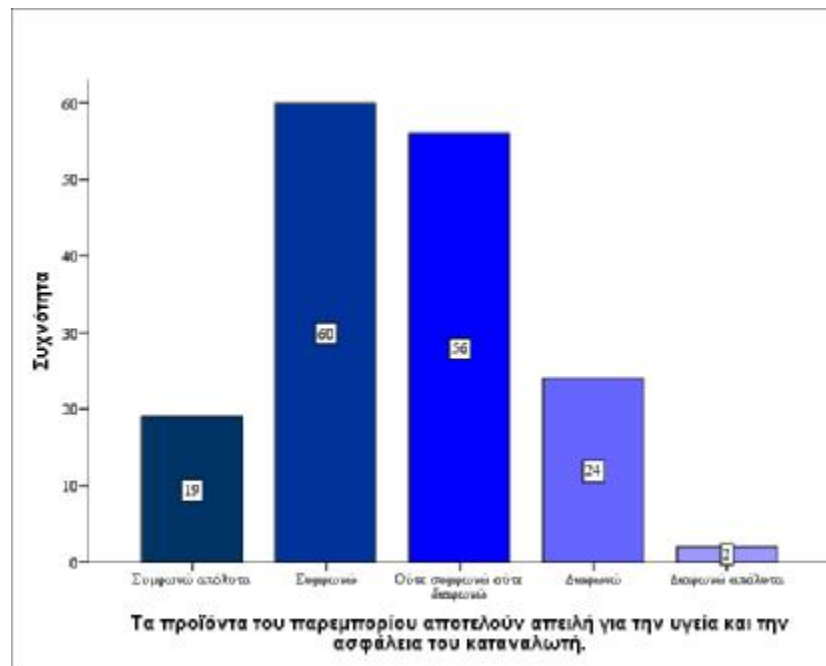
Τα προϊόντα του παραεμπορίου αποτελούν απειλή για την υγεία και την ασφάλεια του καταναλωτή.

		Frequency	Percent
Valid	Συμφωνώ απόλυτα	19	11,8
	Συμφωνώ	60	37,3
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	56	34,8
	Διαφωνώ	24	14,9
	Διαφωνώ απόλυτα	2	1,2
	Total	161	100,0

Πίνακας 11: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως τα προϊόντα του παραεμπορίου αποτελούν απειλή για την υγεία και την ασφάλεια του καταναλωτή.

Γράφημα πίτας 11: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θα θεωρεί πως τα προϊόντα του παρεμπορίου αποτελούν απειλή για την υγεία και την ασφάλεια του καταναλωτή.

Γράφημα Ράβδων 11: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως τα προϊόντα του παρεμπορίου αποτελούν απειλή για την υγεία και την ασφάλεια του καταναλωτή.

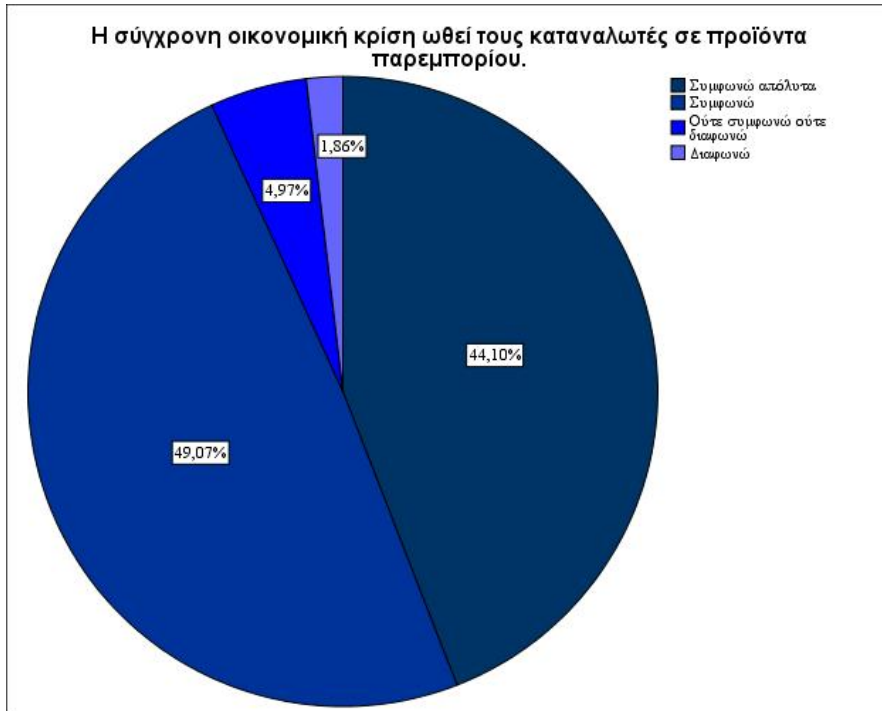
- Η σύγχρονη οικονομική κρίση ωθεί τους καταναλωτές σε προϊόντα παραεμπορίου.

Όσον αφορά τη γνώμη του δείγματος σχετικά με το εάν θεωρεί πως η σύγχρονη οικονομική κρίση ωθεί τους καταναλωτές σε προϊόντα παραεμπορίου, παρατηρήθηκε πως το 93,2% του δείγματος είναι σύμφωνο με το γεγονός ότι η σύγχρονη οικονομική κρίση ωθεί τους καταναλωτές σε προϊόντα παραεμπορίου (150 άτομα). Την ίδια στιγμή το 5% του δείγματος διατήρησε μια ουδέτερη στάση με την παρούσα πρόταση (8 άτομα) ενώ το υπόλοιπο 1,9% του δείγματος δεν συμφωνεί με το ότι η σύγχρονη οικονομική κρίση ωθεί τους καταναλωτές σε προϊόντα παραεμπορίου (3 άτομα).

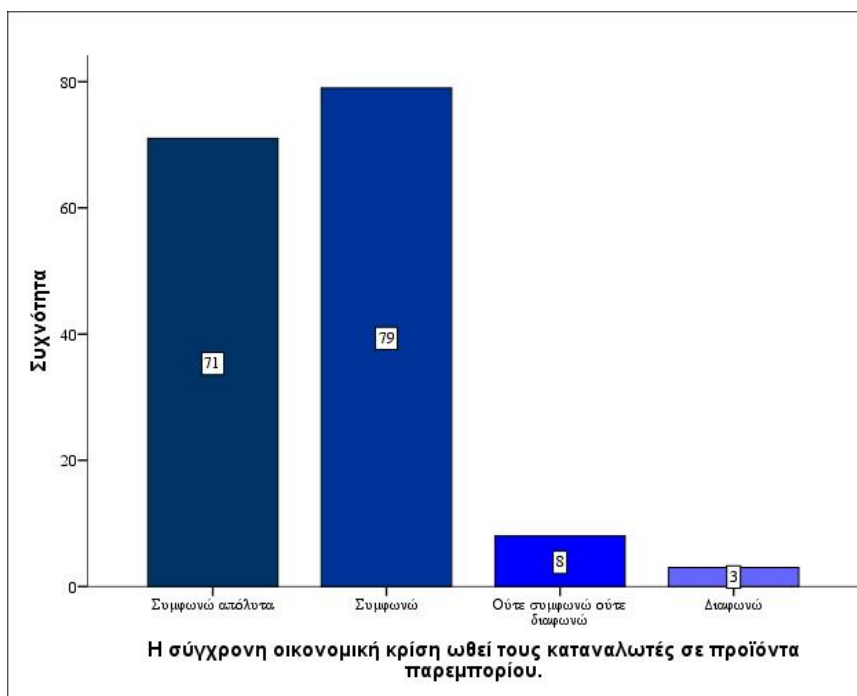
Η σύγχρονη οικονομική κρίση ωθεί τους καταναλωτές σε προϊόντα παραεμπορίου.

		Frequency	Percent
	Συμφωνώ απόλυτα	71	44,1
	Συμφωνώ	79	49,1
Valid	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	8	5,0
	Διαφωνώ	3	1,9
	Total	161	100,0

Πίνακας 12: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως η σύγχρονη οικονομική κρίση ωθεί τους καταναλωτές σε προϊόντα παραεμπορίου.

Γράφημα πίτας 12: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θα θεωρεί πως η σύγχρονη οικονομική κρίση ωθεί τους καταναλωτές σε προϊόντα παρεμπορίου.

Γράφημα Ράβδων 12: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως η σύγχρονη οικονομική κρίση ωθεί τους καταναλωτές σε προϊόντα παρεμπορίου.

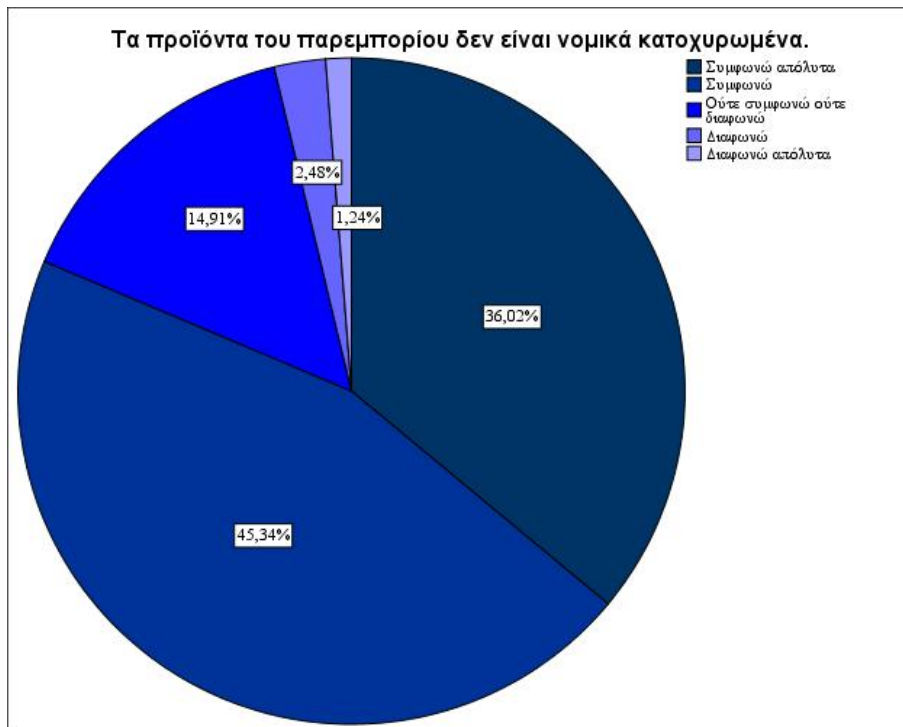
- Τα προϊόντα του παραεμπορίου δεν είναι νομικά κατοχυρωμένα.

Όσον αφορά τη γνώμη του δείγματος σχετικά με το εάν θεωρεί πως τα προϊόντα του παραεμπορίου δεν είναι νομικά κατοχυρωμένα, παρατηρήθηκε πως το 81,3% του δείγματος είναι σύμφωνο με το γεγονός ότι τα προϊόντα του παραεμπορίου δεν είναι νομικά κατοχυρωμένα (136 άτομα). Την ίδια στιγμή το 14,9% του δείγματος διατήρησε μια ουδέτερη στάση με την παρούσα πρόταση (24 άτομα) ενώ το υπόλοιπο 3,7% του δείγματος δεν συμφωνεί με το ότι τα προϊόντα του παραεμπορίου δεν είναι νομικά κατοχυρωμένα (6 άτομα).

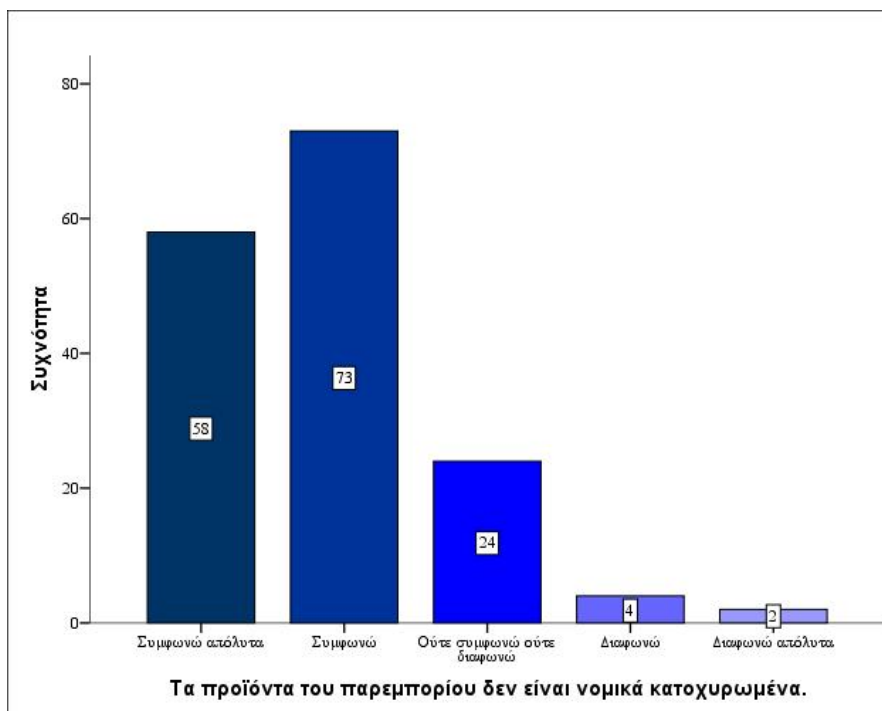
Τα προϊόντα του παραεμπορίου δεν είναι νομικά κατοχυρωμένα.

	Frequency	Percent
	58	36,0
	73	45,3
	24	14,9
	4	2,5
	2	1,2
Total	161	100,0

Πίνακας 13: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως τα προϊόντα του παραεμπορίου δεν είναι νομικά κατοχυρωμένα.

Γράφημα πίτας 13: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θα θεωρεί πως τα προϊόντα του παραεμπορίου δεν είναι νομικά κατοχυρωμένα.

Γράφημα Ράβδων 13: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως τα προϊόντα του παραεμπορίου δεν είναι νομικά κατοχυρωμένα.

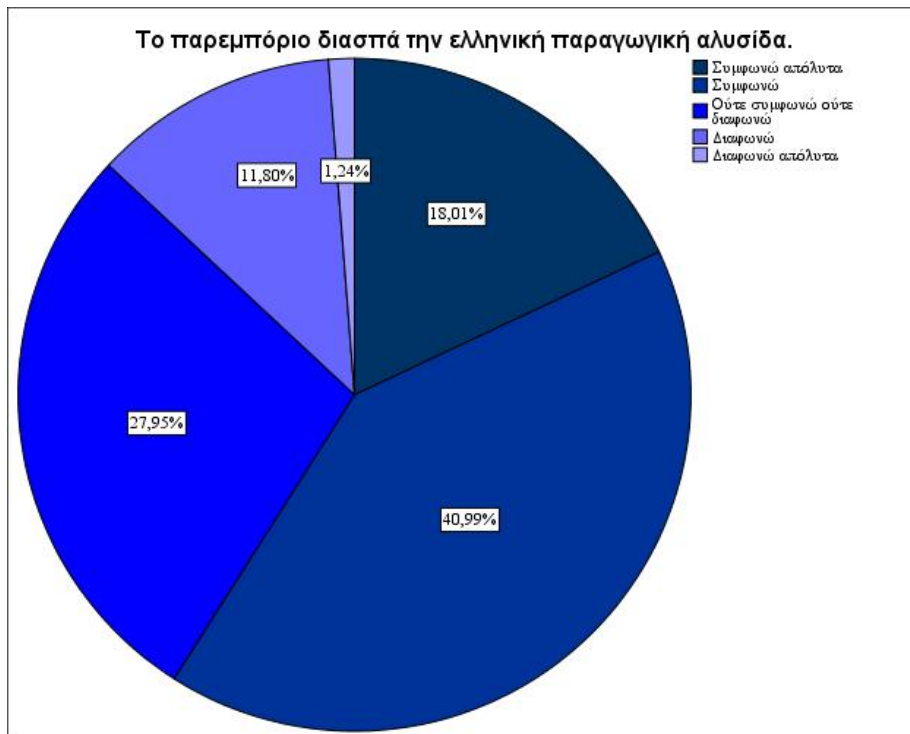
- Το παραεμπόριο διασπά την ελληνική παραγωγική αλυσίδα.

Όσον αφορά τη γνώμη του δείγματος σχετικά με το εάν θεωρεί πως το παραεμπόριο διασπά την ελληνική παραγωγική αλυσίδα, παρατηρήθηκε πως το 59% του δείγματος είναι σύμφωνο με το γεγονός ότι το παραεμπόριο διασπά την ελληνική παραγωγική αλυσίδα (95 άτομα). Την ίδια στιγμή το 28% του δείγματος διατήρησε μια ουδέτερη στάση με την παρούσα πρόταση (45 άτομα) ενώ το υπόλοιπο 13% του δείγματος δεν συμφωνεί με το ότι το παραεμπόριο διασπά την ελληνική παραγωγική αλυσίδα (21 άτομα).

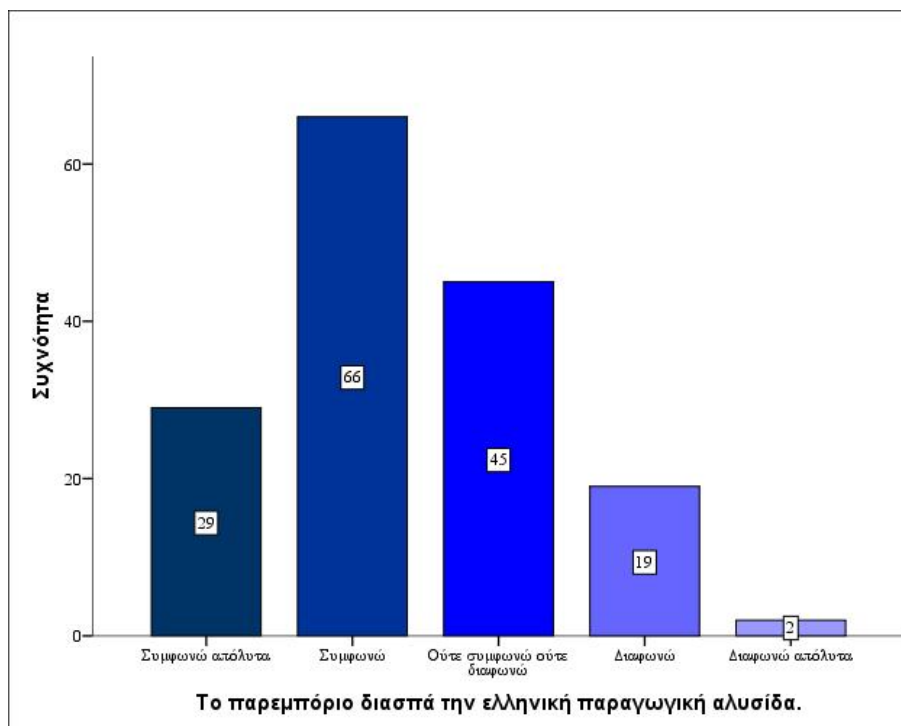
Το παραεμπόριο διασπά την ελληνική παραγωγική αλυσίδα.

		Frequency	Percent
Valid	Συμφωνώ απόλυτα	29	18,0
	Συμφωνώ	66	41,0
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	45	28,0
	Διαφωνώ	19	11,8
	Διαφωνώ απόλυτα	2	1,2
	Total	161	100,0

Πίνακας 14: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως το παραεμπόριο διασπά την ελληνική παραγωγική αλυσίδα.

Γράφημα πίτας 14: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θα θεωρεί πως το παρεμπόριο διασπά την ελληνική παραγωγική αλυσίδα.

Γράφημα Ράβδων 14: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως το παρεμπόριο διασπά την ελληνική παραγωγική αλυσίδα.

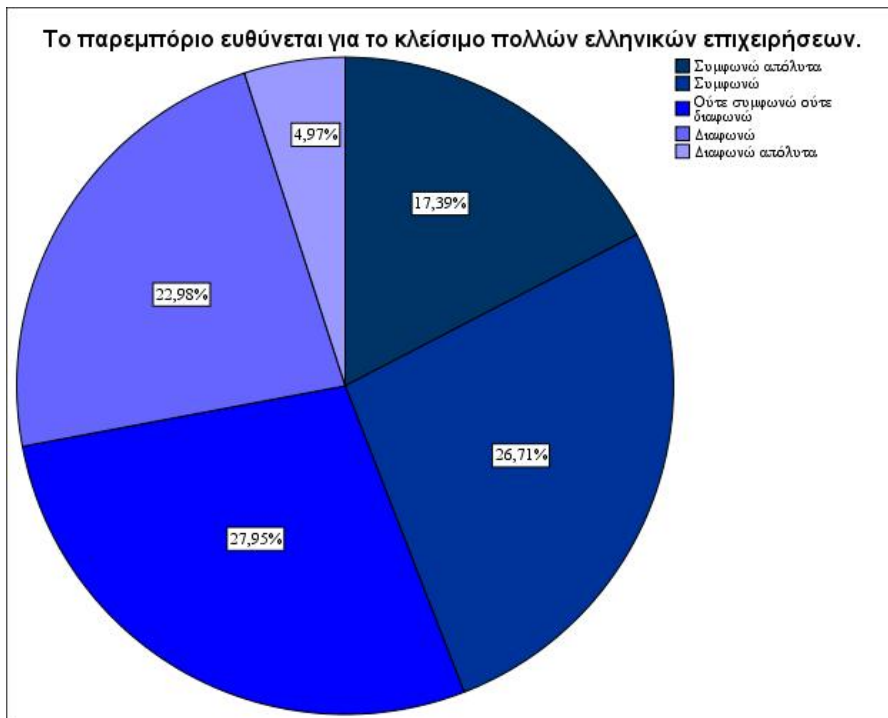
- Το παρεμπόριο ευθύνεται για το κλείσιμο πολλών ελληνικών επιχειρήσεων.

Όσον αφορά τη γνώμη του δείγματος σχετικά με το εάν θεωρεί πως το παραεμπόριο ευθύνεται για το κλείσιμο πολλών ελληνικών επιχειρήσεων, παρατηρήθηκε πως το 44,1% του δείγματος είναι σύμφωνο με το γεγονός ότι το παραεμπόριο ευθύνεται για το κλείσιμο πολλών ελληνικών επιχειρήσεων (71 άτομα). Την ίδια στιγμή το 28% του δείγματος διατήρησε μια ουδέτερη στάση με την παρούσα πρόταση (45 άτομα) ενώ ισάριθμα άτομα δεν συμφωνούν με το ότι το παραεμπόριο ευθύνεται για το κλείσιμο πολλών ελληνικών επιχειρήσεων (45 άτομα).

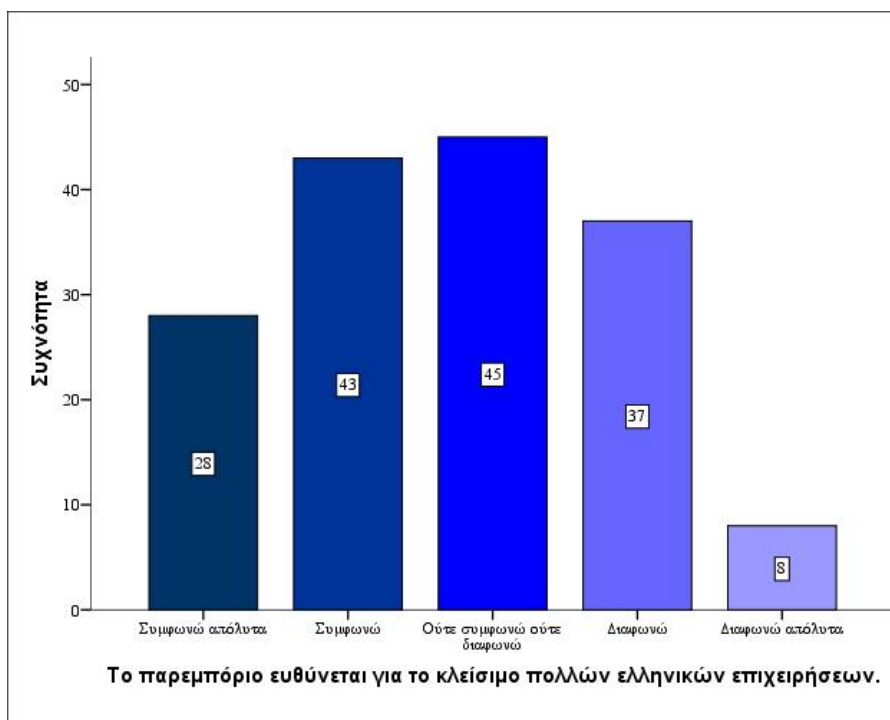
Το παραεμπόριο ευθύνεται για το κλείσιμο πολλών ελληνικών επιχειρήσεων.

		Frequency	Percent
Valid	Συμφωνώ απόλυτα	28	17,4
	Συμφωνώ	43	26,7
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	45	28,0
	Διαφωνώ	37	23,0
	Διαφωνώ απόλυτα	8	5,0
	Total	161	100,0

Πίνακας 15: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως το παραεμπόριο ευθύνεται για το κλείσιμο πολλών ελληνικών επιχειρήσεων.

Γράφημα πίτας 15: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θα θεωρεί πως το παραεμπόριο ευθύνεται για το κλείσιμο πολλών ελληνικών επιχειρήσεων.

Γράφημα Ράβδων 15: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως το παραεμπόριο ευθύνεται για το κλείσιμο πολλών ελληνικών επιχειρήσεων.

- Το παραεμπόριο ευθύνεται για την παράνομη εξαγωγή κεφαλαίου (χρημάτων) της χώρας στο εξωτερικό.

Όσον αφορά τη γνώμη του δείγματος σχετικά με το εάν θεωρεί πως το παραεμπόριο ευθύνεται για την παράνομη εξαγωγή κεφαλαίου της χώρας στο εξωτερικό, παρατηρήθηκε πως το 49,1% του δείγματος είναι σύμφωνο με το γεγονός ότι παραεμπόριο ευθύνεται για την παράνομη εξαγωγή κεφαλαίου της χώρας στο εξωτερικό (79 άτομα). Την ίδια στιγμή το 31,1% του δείγματος διατήρησε μια ουδέτερη στάση με την παρούσα πρόταση (50 άτομα) ενώ το υπόλοιπο 19,9% του δείγματος δεν συμφωνεί με το ότι το παραεμπόριο ευθύνεται για την παράνομη εξαγωγή κεφαλαίου της χώρας στο εξωτερικό (32 άτομα).

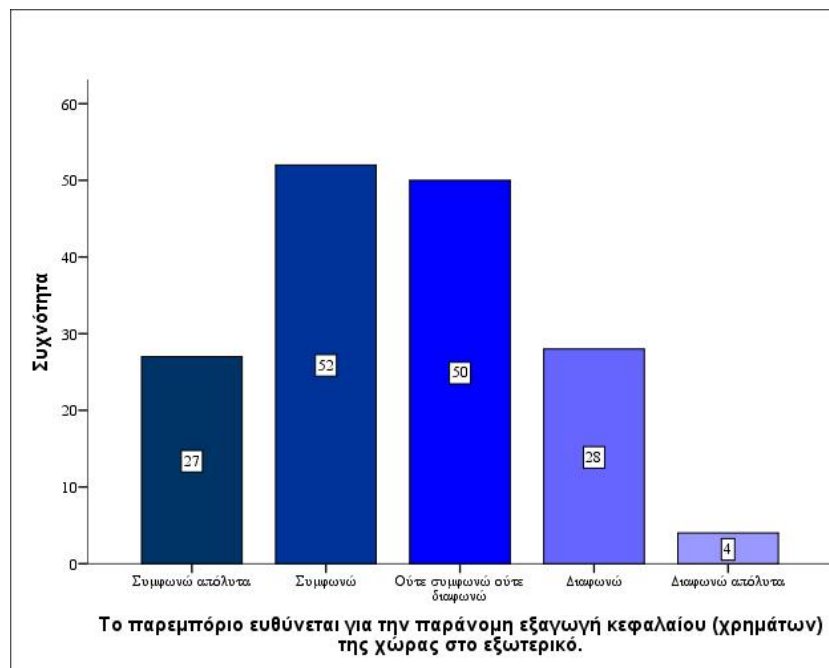
Το παραεμπόριο ευθύνεται για την παράνομη εξαγωγή κεφαλαίου (χρημάτων) της χώρας στο εξωτερικό.

		Frequency	Percent
Valid	Συμφωνώ απόλυτα	27	16,8
	Συμφωνώ	52	32,3
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	50	31,1
	Διαφωνώ	28	17,4
	Διαφωνώ απόλυτα	4	2,5
	Total		161

Πίνακας 16: Παρουσίαση της συχνότητας και της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως το παραεμπόριο ευθύνεται για την παράνομη εξαγωγή κεφαλαίου της χώρας στο εξωτερικό.

Γράφημα πίτας 16: Παρουσίαση της εκατοστιαίας συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θα θεωρεί πως το παραμπόριο ευθύνεται για την παράνομη εξαγωγή κεφαλαίου της χώρας στο εξωτερικό.

Γράφημα Ράβδων 16: Παρουσίαση της συχνότητας των απαντήσεων του δείγματος για το εάν θεωρεί πως το παραμπόριο ευθύνεται για την παράνομη εξαγωγή κεφαλαίου της χώρας στο εξωτερικό.

Διερεύνηση συσχετίσεων

Παρατηρώντας τον πίνακα συσχετίσεων παρατηρείται πως υπάρχει αρνητική ασθενής συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας και των προτάσεων εάν το παραεμπόριο είναι κοινωνικοοικονομικό πρόβλημα για μία χώρα. Δηλαδή όσο αυξάνεται η ηλικία των καταναλωτών τόσο αυξάνεται η πεποίθηση τους ότι το παραεμπόριο είναι οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα. Επιπλέον παρατηρήθηκε πως υπάρχει αρνητική και ασθενής συσχέτιση στην πιθανή αγορά προϊόντων λόγω της μικρής τιμής και της πεποίθησης ότι το παραεμπόριο είναι κοινωνικό πρόβλημα. Δηλαδή όσο αυξάνεται η πεποίθηση του δείγματος ότι το παραεμπόριο βλάπτει τον κοινωνικό κλάδο της χώρας τόσο μειώνεται η επιθυμία τους να αγοράσουν προϊόντα παραεμπορίου. Τέλος υπάρχει μέτρια και θετική συσχέτιση μεταξύ του εάν το παραεμπόριο είναι κοινωνικό και οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα δηλαδή όσο αυξάνεται η μια πεποίθηση αυξάνεται και η άλλη.

Correlations

		Ηλικία	Επίπεδο εκπαίδευσης	Θα αγοράζατε προϊόντα απομιμήσεις τα οποία πωλούνται στο 1/10 της τιμής των επωνύμων;	Το παραεμπόριο είναι ένα οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα.	Το παραεμπόριο είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα
Ηλικία	Pearson Correlation	1	-,041	,134	-,166 [*]	-,236 ^{**}
	Sig. (2-tailed)		,602	,090	,035	,001 ^{**}
	N	161	161	161	161	161
Επίπεδο εκπαίδευσης	Pearson Correlation	-,041	1	-,013	-,094	-,082 [*]
	Sig. (2-tailed)	,602		,870	,237	,300
	N	161	161	161	161	161
Θα αγοράζατε προϊόντα απομιμήσεις τα οποία πωλούνται στο 1/10 της τιμής των επωνύμων;	Pearson Correlation	,134	-,013	1	-,127	-,184 [*]
	Sig. (2-tailed)	,090	,870		,107	,019 [*]
	N	161	161	161	161	161
Το παραεμπόριο είναι ένα οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα.	Pearson Correlation	-,166 [*]	-,094	-,127	1	,610 ^{**}
	Sig. (2-tailed)	,035	,237	,107		,001 ^{**}
	N	161	161	161	161	161
Το παραεμπόριο είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα	Pearson Correlation	-,236 ^{**}	-,082 [*]	-,184 [*]	,610 ^{**}	1
	Sig. (2-tailed)	,001 ^{**}	,300	,019 [*]	,001 ^{**}	
	N	161	161	161	161	161

κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα.	Sig. (2-tailed)	,003	,300	,019	,000	
	N	161	161	161	161	161

. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

*. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Πίνακας συσχετίσεων των μεταβλητών της έρευνας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Καθώς η επίσημη οικονομία επιδεινώνεται και η ανεργία εξακολουθεί να είναι υψηλή, το παραεμπόριο αυξάνεται. Η μέτρηση της σκιώδους οικονομίας είναι δύσκολα δεδομένου ότι απαιτεί την εκτίμηση της οικονομικής δραστηριότητας που αποκρύπτεται σκόπιμα από τις επίσημες συναλλαγές. Οι έρευνες συνήθως υποεκτιμούν το μέγεθος της σκιώδους οικονομίας, αλλά οι οικονομετρικές τεχνικές μπορούν τώρα να χρησιμοποιηθούν για να αποκτήσουν μια πολύ καλύτερη κατανόηση. Η παραοικονομία αντιπροσωπεύει περίπου το 10% του ΑΕΠ στο Ηνωμένο Βασίλειο, περίπου 14% στις σκανδιναβικές χώρες και περίπου 20-30% σε πολλές χώρες της νότιας Ευρώπης.

Οι κύριοι κινητήριοι μοχλοί της σκιώδους οικονομίας είναι: φορολογικές επιβαρύνσεις και επιβαρύνσεις κοινωνικής ασφάλισης, φορολογικό ηθικό, η ποιότητα των κρατικών θεσμών και η ρύθμιση της αγοράς εργασίας. Επομένως, η μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης ενδέχεται να οδηγήσει σε μείωση του μεγέθους της παραοικονομίας. Πράγματι, μπορεί να δημιουργηθεί ένας ενάρετος κύκλος με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές, λιγότερη παράνομη εργασία κλπ.

Μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα: Παρατηρήθηκε πως το 88,8% του δείγματος γνωρίζει τι είναι το παραεμπόριο. Την ίδια στιγμή το 54% του δείγματος δεν αγοράζει εμπορεύματα από πλανόδιους πωλητές ενώ από αυτό το ποσοστό το 35,1% πραγματοποιεί αγορές μικρών ηλεκτρονικών συσκευών, το 27% αγοράζει παπούτσια, το 16,2% του δείγματος πραγματοποιεί αγορές τσαντών, το 13,5% ρούχων ενώ το 8,1% αγοράζει CD). Ταυτόχρονα παρατηρήθηκε πως το 51,6% του δείγματος θα αγόραζε προϊόντα απομιμήσεις τα οποία πωλούνται στο 1/10 της τιμής των επωνύμων ενώ εδώ όπως είναι εμφανές ένα μεγάλο μέρος του δείγματος δεν θα έπραττε κάτι τέτοιο.

Επιπλέον παρατηρήθηκε πως το 74,5% του δείγματος είναι σύμφωνο με το γεγονός ότι το παραεμπόριο είναι ένα οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα ενώ το 60,9% του δείγματος πιστεύει πως το παραεμπόριο είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα. Εδώ πρέπει να αναφερθεί πως το 49,1% του δείγματος συμφωνεί με το ότι τα

προϊόντα του παραεμπορίου αποτελούν απειλή για την υγεία και την ασφάλεια του καταναλωτή.

Ταυτόχρονα παρατηρήθηκε πως το 93,2% του δείγματος θεωρεί πως η σύγχρονη οικονομική κρίση ωθεί τους καταναλωτές σε προϊόντα παραεμπορίου ενώ το 81,3% του δείγματος θεωρεί πως τα προϊόντα του παραεμπορίου δεν είναι νομικά κατοχυρωμένα. Επιπροσθέτως παρατηρήθηκε πως το 59% του δείγματος συμφωνεί με το ότι το παραεμπόριο διασπά την ελληνική παραγωγική αλυσίδα., ενώ το 44,1% του δείγματος είναι σύμφωνο με το γεγονός ότι το παραεμπόριο ευθύνεται για το κλείσιμο πολλών ελληνικών επιχειρήσεων. Επιπρόσθετα παρατηρήθηκε πως το 49,1% του δείγματος είναι σύμφωνο με το γεγονός ότι παραεμπόριο ευθύνεται για την παράνομη εξαγωγή κεφαλαίου της χώρας στο εξωτερικό.

Ένα ακόμη εύρημα της έρευνας είναι το γεγονός ότι παρατηρείται πως υπάρχει αρνητική ασθενής συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας και των προτάσεων εάν το παραεμπόριο είναι κοινωνικοοικονομικό πρόβλημα για μία χώρα. Δηλαδή όσο αυξάνεται η ηλικία των καταναλωτών τόσο αυξάνεται η πεποίθηση τους ότι το παραεμπόριο είναι οικονομικό και κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα. Επιπλέον παρατηρήθηκε πως υπάρχει αρνητική και ασθενής συσχέτιση στην πιθανή αγορά προϊόντων λόγω της μικρής τιμής και της πεποίθησης ότι το παραεμπόριο είναι κοινωνικό πρόβλημα. Δηλαδή όσο αυξάνεται η πεποίθηση του δείγματος ότι το παραεμπόριο βλάπτει τον κοινωνικό κλάδο της χώρας τόσο μειώνεται η επιθυμία τους να αγοράσουν προϊόντα παραεμπορίου. Τέλος υπάρχει μέτρια και θετική συσχέτιση μεταξύ του εάν το παραεμπόριο είναι κοινωνικό και οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα δηλαδή όσο αυξάνεται η μια πεποίθηση αυξάνεται και η άλλη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Agapitos G. and Mavraganis G. (1995). "Tax evasion: The case of Greece", Bulletin of the International Fiscal Documentation, 49 (12): 569-576.

Atkinson A.B. and Morelli S. (2011). Economic crises and inequality, Human Development Research Paper 2011/06.

Κάτσιοι, Σ. (2006). The Shadow Economy and Corruption in Greece, South-Eastern Europe Journal of Economics, vol.1, pp.61-80

European Commission, (2009) , Economic and Financial Affairs: Economic crisis in Europe: Causes, consequences and responses. European Economy, Brussels. Pp.1-87, Tab. Graph. Bibliogr

Roberto Dell'Anno ,Miguel Gómez-Antonio, Angel Alanon-Pardo. (2007). The shadow economy in three Mediterranean countries: France, Spain and Greece.A MIMIC approach

Birdsall N. (2009). How to unlock the \$1 trillion that developing countries urgently need to cope with the crisis. Center for Global development.

Te Velde, D. W. (2008). The global financial crisis and developing countries. ODI Background Note. October.

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2009). Official development assistance: rising or falling? Press Release. 30 March.

Morais de Sa e Silva, M. 2009. South-South Cooperation in Times of Global Economic Crisis. One-pager No. 76, February. International Policy Centre for Inclusive Growth. <http://www.ipc-undp.org>

Gurtner B. (2010). The Financial and Economic Crisis and Developing Countries. International Development Policy. 189-213

Berger et al. (2014).The Hard Shadow of the Greek Economy: New Estimates of the

Size of the Underground Economy and Its Fiscal Impact', 46(18) Applied Econ. 2190–2204, para.

Williams, C. C., Nadin, S. (2013). "Evaluating the participation of the unemployed in undeclared work: Evidence from a 27-nation European survey" *European Societies* 16:1: 68–89.

Schneider, F., and Dominik H. E.. (2000). *Shadow Economies: Size, Causes, and Consequences*. *Journal of Economic Literature*, 38 (1): 77-114.

Johnson, S., Kaufmann, D., Zoido-Lobaton, P. (1998). "Regulatory discretion and the unofficial economy" *The American Economic Review* 88:2: 387–392.

Schneider, F. (2007). "Shadow economies and corruption all over the world: New estimates for 145 countries" *Economics: The Open-Access, Open-Assessment E-Journal* 1: 1–66.

Schneider, F. (2011). *The Handbook on the Shadow Economy*. Cheltenham, UK: Edward Elgar,.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΠΟΡΙΟ

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποτελεί μέρος της πτυχιακής μου εργασίας και διερευνά τη μελέτη και την καταγραφή των απόψεων των καταναλωτών σχετικά με τις γνώσεις και τις θέσεις τους ως προς την έννοια του παρεμπορίου καθώς και των επιπτώσεων του στην οικονομία της χώρας. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και εμπιστευτικό και δεν πρόκειται να χρησιμοποιηθεί για κανένα άλλο σκοπό.

*** Απαιτείται**

Φύλο *

- Άνδρας
- Γυναίκα

Ηλικία *

- 18-25
- 26-30
- 31-36
- 37-45
- 46-51
- 51 και άνω

Επίπεδο εκπαίδευσης *

- Βασική εκπαίδευση
- Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- ΑΕΙ/ΤΕΙ
- Μεταπτυχιακός τίτλος
- Διδακτορικός τίτλος

Τόπος κατοικίας *

- Αστική
- Ημιαστική
- Αγροτική

Γνωρίζετε τι είναι το παρεμπόριο; *

- Ναι
- Όχι

Αγοράζετε εμπορεύματα από πλανόδιους πωλητές; *

- Ναι
- Όχι

Αν ναι τι είδους προϊόντα θα αγοράζατε; *

- Τσάντες
- CD
- Παπούτσια
- Ρούχα
- Μικρές ηλεκτρονικές συσκευές (gadget)

Θα αγοράζατε προϊόντα απομιμήσεις τα οποία πωλούνται στο 1/10 της τιμής των επωνύμων; *

- Ναι
- Όχι

Το παρεμπόριο είναι ένα οικονομικό πρόβλημα για μια χώρα. *

- Συμφωνώ απόλυτα
- Συμφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Διαφωνώ
- Διαφωνώ απόλυτα

Το παρεμπόριο είναι ένα κοινωνικό πρόβλημα για μια χώρα. *

- Συμφωνώ απόλυτα
- Συμφωνώ
- Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- Διαφωνώ
- Διαφωνώ απόλυτα

Τα προϊόντα του παρεμπορίου αποτελούν απειλή για την υγεία και την ασφάλεια του καταναλωτή. *

- ο Συμφωνώ απόλυτα
- ο Συμφωνώ
- ο Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- ο Διαφωνώ
- ο Διαφωνώ απόλυτα

Η σύγχρονη οικονομική κρίση ωθεί τους καταναλωτές σε προϊόντα παρεμπορίου. *

- ο Συμφωνώ απόλυτα
- ο Συμφωνώ
- ο Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- ο Διαφωνώ
- ο Διαφωνώ απόλυτα

Τα προϊόντα του παρεμπορίου δεν είναι νομικά κατοχυρωμένα. *

- ο Συμφωνώ απόλυτα
- ο Συμφωνώ
- ο Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- ο Διαφωνώ
- ο Διαφωνώ απόλυτα

Το παρεμπόριο διασπά την ελληνική παραγωγική αλυσίδα *

- ο Συμφωνώ απόλυτα
- ο Συμφωνώ
- ο Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- ο Διαφωνώ
- ο Διαφωνώ απόλυτα

Το παρεμπόριο ευθύνεται για το κλείσιμο πολλών ελληνικών επιχειρήσεων. *

- ο Συμφωνώ απόλυτα
- ο Συμφωνώ
- ο Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- ο Διαφωνώ

- ο Διαφωνώ απόλυτα

Το παρεμπόριο ευθύνεται για την παράνομη εξαγωγή κεφαλαίου (χρημάτων) της χώρας στο εξωτερικό. *

- ο Συμφωνώ απόλυτα
- ο Συμφωνώ
- ο Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
- ο Διαφωνώ
- ο Διαφωνώ απόλυτα

ΥΠΟΒΟΛΗ